

szę gdzieś jechać na tereny misyjne, on odpowiada: Jedź, na co czekasz? Jeśli ty nie pójdziesz, kto do ciebie przyjdzie? Jest to sposób, by wciągać do współpracy.

Dam prosty przykład: kiedy udałem się w czasie Wielkanocy do Iraku, znałem psychologię świata arabskiego. Świat arabski mówi: jeśli idziesz odwiedzić jakąś osobę, możesz – jeśli jesteś przyjacielem – iść bez prezentu. Mówi przysłowie arabskie: „Jeśli nic, jesteś ubogi, przynieś mały kamień z twojego kraju”. To znaczy, że pamiętałeś o nim wyjściem.

Pomyślałem: wezmę trochę pieniędzy. Ale pieniędzy się nie widzi. Oczywiście, są potrzebne tym ludziom. Nie są jednak czymś osobistym. Dlatego powiedziałem Kardynałowi Rzymu: Posłuchaj, jadę tam. Dlaczego nie mógłbyś zapytać w swojej diecezji, rodziny rzymskie: czy nie chcielibyście posłać mały prezent dla rodzin w Iraku. Jesteście w stanie posłać im ciasto świąteczne? Colombę, która we Włoszech jest typowym ciastem świątecznym na Wielkanoc? Odpowiedział: bardzo chętnie i dał to, co było konieczne, aby mógł zawieść ze sobą w imieniu rodzin rzymskich rodzinom uciekinierów w Iraku 6000 ciast. Musieliśmy je wieźć dwoma samolotami.

Kiedy tam dotarliśmy, w noc paschalną rozdaliśmy to ciasto, ludzie byli bardzo zadowoleni, ponieważ zrozumieli, że był to gest miłości ze strony ludzi, którzy o nich pamiętali. Obecnie mówią: kiedy przyjedzie ten kardynał, który przywiezie nam ciasto?

„ODNOWIĆ ZAPĄŁ MISYJNY” PANEL DYSKUSYJNY

Grupa I

JAK UMISYJNIĆ STRUKTURY KOŚCIOŁA W POLSCE?

Ks. dr Franciszek Jabłoński, Gniezno

Wprowadzenie

T. Królak w „Przewodniku Katolickim” w swoim „Komentarzu kościelnym”, pisząc o zbliżającym się IV Krajowym Kongresie Misyjnym, wskazuje, że jego celem jest „ożywienie ducha misyjnego w Kościele w Polsce” i dodaje, że chodzi tutaj m.in. „o zwiększenie liczby posyłanych w świat” misjonarzy i przez to „wzmocnienie polskiego udziału w ewangelizacji świata”⁴⁷⁴.

Chcąc osiągnąć taki zamierzony cel, zarówno każdy uczestnik Kongresu, jak i każdy katolik w Polsce powinni przeprowadzić swoisty rachunek sumienia swojego zaangażowania w misje. Pytania dotyczące tego rachunku sumienia sięgają najpierw naszego zaangażowania w wierze, jej rozwoju i pogłębiania. Książka F. Jabłońskiego pt. *Mali odkrywcy misyjnego świata* przedstawia taki rachunek sumienia, którego celem jest wniknięcie w świadomość polskich małżeństw

474 Por. T. Królak, *Ewangelia, radość, misje*, „Przewodnik Katolicki” 23(2015), s. 11.

i rodzin oraz pobudzenie ich do refleksji na temat troski o rozwój wiary i współpracy misyjnej. Pytania w nim zawarte koncentrują się wokół takich zagadnień, jak: modlitwa i ofiara, świadectwo, edukacja, pomoc materialna i praca na misjach⁴⁷⁵.

Drugim elementem po rachunku sumienia powinno być sprawdzenie wiedzy o misjach i znajomości podstaw teologicznych naszego zaangażowania misyjnego. Wiedza ta obejmuje zarówno Pismo święte, jak i dokumenty Kościoła o misjach, a także historię misji oraz agend misyjnych, których celem jest animacja misyjna oraz wspieranie modlitewne i materialne misji. Takie sprawdzenie wiadomości w formie testów i quizu znajdziemy we wspomnianej książce⁴⁷⁶.

Podając temat misyjności, już na samym początku należy sobie wyjaśnić znaczenie tego słowa. Słowa: „misyjność”, „duch misyjny” odnoszą się do natury Kościoła i do każdego jego członka. Dekret misyjny II Soboru Watykańskiego przedstawia to nam w sposób bardzo jasny: „Kościół jest misyjny ze swej natury” (nr 2). Konsekwencją tej tezy jest to, że wszystkie struktury należące do Kościoła mają tę samą misyjną naturę.

Używając słowa „misyjność”, można wprowadzić do naszych rozważań także termin „misyjność”, który oznacza najofiarniejszy przejaw naszej misyjności, czyli pracę na terytoriach misyjnych, bycie misjonarzem.

Ważnym terminem w naszych rozważaniach na temat ożywiania zapału misyjnego w strukturach w Polsce jest pojęcie „terytorium misyjne”. Oznacza ono miejsce o różnej przynależności administracyjnej w Kościele, np. diecezja, administratura apostolska, misje „sui iuris”, które podlegają Kongregacji Ewangelizowania Narodów. Kongregacja ta, założona w 1622 r. przez Grzegorza XV, jest z mandatu papieża odpowiedzialna za działalność misyjną Kościoła w świecie. Obecnie podlega jej ponad 1000 terytoriów misyjnych.

Pragmatyka Komisji Episkopatu Polski ds. Misji obejmuje swoją troską nie tylko misjonarzy pracujących na tych konkretnych terytoriach, ale i wszystkich pracujących w Azji, Afryce, Ameryce Południowej i Środkowej oraz na Oceanii.

W Kościele powszechnym podstawowymi strukturami są diecezja i parafia. Na tych dwóch opiera się cały Kościół⁴⁷⁷. Stąd odpowiadając na pytanie: *W jaki sposób ożywić misyjny zapał w Kościele w Polsce?*, należy podjąć działania nad misyjnym ożywieniem zarówno diecezji, jak i parafii, a precyzyjniej osób odpowiedzialnych za ich funkcjonowanie oraz ich współpracowników.

Duży wpływ na efekt „umisyjnienia” parafii i diecezji mają struktury ponadparafialne i ponaddiecezjalne bezpośrednio odpowiedzialne za animację misyjną i troskę o misjonarzy.

Jest to przede wszystkim Komisja Episkopatu Polski ds. Misji, która stymuluje wiele inicjatyw misyjnych w Kościele w Polsce oraz Papieskie Działa Misyjne (PDM), które w imieniu Kongregacji Ewangelizowania Narodów we współpracy z Konferencją Episkopatu Polski są głównym motorem budzenia świadomości misyjnej wiernych w Polsce.

475 Por. F. Jabłoński, *Mali odkrywcy misyjnego świata. Praktyczne zabawy dla dzieci w rodzinie*, Gniezno 2015, s. 129–130.

476 Por. tamże, s. 81–127.

477 Szerzej na temat struktur Kościoła powszechnego: F. Jabłoński, *Terytoria misyjne w świetle Kongregacji Ewangelizowania Narodów*, Warszawa 2012.

PDM dzięki obecności w każdej diecezji dyrektora diecezjalnego są obecne we wszystkich diecezjach w Polsce. Z kolei obecność delegata biskupiego ds. misji w każdej diecezji zapewnia podejmowanie działań wyznaczonych przez Komisję Misyjną.

Istotną rolę w oddziaływaniu i formacji misyjnej odgrywają także wyższe uczelnie oraz zgromadzenia, zakony, grupy i ruchy apostołskie. Chociaż wszystkie one podlegają diecezji, na której działają, to jednak mają swój szerszy zasięg.

1. Sugestie w ramach prac Komisji Episkopatu Polski ds. Misji

Spośród 150 członków Episkopatu Polski czterech pracowało aktywnie na misjach oraz w różnych agendach misyjnych: biskup warszawsko-praski abp Henryk Hoser, biskup kielecki Jan Piotrowski, biskup ełcki Jerzy Mazur i biskup pomocniczy toruński Józef Szamocki.

Pisząc o tym, Grzegorz Polak wskazał także na pracę obecnej Komisji Misyjnej. „Nic zatem dziwnego – podkreślał – że wszyscy ci biskupi wchodzi w skład prężnie działającej Komisji Episkopatu ds. Misji, a bp Jerzy Mazur jest jej przewodniczącym”⁴⁷⁸. To ożywienie Komisji Misyjnej z jednej strony jest efektem wieloletniej pracy poprzednich przewodniczących Komisji⁴⁷⁹, a z drugiej efektem podjęcia szeregu nowych inicjatyw w ostatnich latach przez bp. J. Mazura SVD i całej Komisji.

W tym duchu można jeszcze wskazać na kolejne formy współpracy misyjnej w Polsce w ramach prac Komisji Misyjnej.

478 Por. G. Polak, *Nasi biskupi misyjni*, „Niedziela” 19(2015), s. 31.

479 Bp Kazimierz Kowalski (1967–1972), bp Jan Wosiński (1972–1984), abp Edmund Piszcz (1984–1994), abp Wojciech Ziemia (1994–2001), abp Wiktor Skworc (2001–2011).

Pierwszym elementem współpracy misyjnej mogłaby być poszerzona współpraca na rzecz misji w ramach prac poszczególnych komisji⁴⁸⁰, rad⁴⁸¹, zespołów⁴⁸² czy delegatów⁴⁸³ i asystentów⁴⁸⁴ działających przy Konferencji Episkopatu Polski.

W ramach tak szerokiego grona istnieje duża możliwość prowadzenia animacji misyjnej, która mogłaby trafić do wszystkich grup zaangażowanych w Kościele, objętych duszpasterską troską przez wymienione gremia działające w ramach Konferencji Episkopatu Polski.

W ramach tej współpracy można by zwrócić uwagę na skład osobowy poszczególnych komisji czy rad i w przyszłości zaproponować, aby np. wśród konsultorów Komisji Duszpasterskiej czy Radzie ds. Rodziny był misjolog. Z kolei w pracach Komisji Misyjnej mógłby brać udział pastoralista czy małżonkowie zaangażowani w jakimś ruchu prorodzinnym.

II Polski Synod Plenarny wskazuje, że Kościół w Polsce powinien coraz szerzej włączyć się w europejskie inicjatywy na rzecz misji (II PSP 72). Realizacją tego synodalnego postulat

480 W ramach Konferencji Episkopatu Polski działają następujące komisje: Komisja Charytatywna; Komisja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego – Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów; Komisja ds. Misji; Komisja ds. Polonii i Polaków za Granicą; Komisja Duchowieństwa; Komisja Duszpasterstwa; Komisja Nauki Wiary; Komisja Rewizyjna i Komisja Wychowania Katolickiego, por. http://episkopat.pl/struktura_kep/komisje/0.1,index.html [dostęp: 02.06.2015].

481 W ramach Konferencji Episkopatu Polski działają następujące rady: Rada ds. Apostolstwa Świeckich; Rada ds. Dialogu Religijnego; Rada ds. Duszpasterstwa Młodzieży; Rada ds. Ekumenizmu; Rada ds. Kultu i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego; Rada ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek; Rada ds. Rodziny; Rada ds. Społecznych; Rada ds. Środków Społecznego Przekazu; Rada Ekonomiczna; Rada Naukowa; Rada Prawnicza, por. http://episkopat.pl/struktura_kep/rady/0.1,index.html [dostęp: 02.06.2015].

482 W ramach Konferencji Episkopatu Polski działają m.in. takie zespoły, jak: Zespół ds. Apostolstwa Trzeźwości; Zespół ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia; Zespół ds. Sanktuariów; Zespół Programowy ds. Telewizyjnych Transmisji Mszy Świętych, por. http://episkopat.pl/struktura_kep/zespoły/0.1,index.html [dostęp: 02.06.2015].

483 W ramach Konferencji Episkopatu Polski działają m.in. tacy Delegaci, jak: ds. Arcybractwa Straży Honorowej Najświętszego Serca Pana Jezusa; ds. Duszpasterstwa Akademickiego; ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej; ds. Duszpasterstwa Kobiet; ds. Duszpasterstwa Komendantów; ds. Duszpasterstwa Ludzi Morza; ds. Duszpasterstwa Ludzi Pracy; ds. Duszpasterstwa Ministrantów; ds. Duszpasterstwa Młodzieży; ds. Duszpasterstwa Nauczycieli; ds. Duszpasterstwa Policji; ds. Duszpasterstwa Polskich Przetwórców Żywności; ds. Duszpasterstwa Pracowników Leśnictwa, Gospodarki Wodnej i Ochrony Środowiska; ds. Duszpasterstwa Prawników; ds. Duszpasterstwa Rolników; ds. Duszpasterstwa Służby Celnej; ds. Duszpasterstwa Sportowców; ds. Duszpasterstwa Strażaków; ds. Duszpasterstwa Straży Ochrony Kolei; ds. Działalności w Polsce „Kirche in No”; ds. Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”; ds. Harcerzy; ds. Imigracji; ds. Instytutów Świeckich; ds. Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży; ds. Powołań; ds. Ruchów Katolickich i Stowarzyszeń Katolickich; ds. Ruchu „Wiara i Światło” oraz Stowarzyszenia „Arka”; ds. Ruchu Odnowy w Duchu Świętym; ds. Ruchu Rodziny Nazaretańskich; ds. Ruchu Światło-Życie; ds. Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych; ds. Stowarzyszenia Żywego Różańca; ds. Telewizji Trwam; Na Międzynarodowe Kongresy Eucharystyczne; Przy Krajowej Radzie Katolików Świeckich, por. http://episkopat.pl/struktura_kep/delegaci_i_asystenci/0.1,index.html [dostęp: 02.06.2015].

484 W ramach Konferencji Episkopatu Polski działają tacy asystenci, jak: Asystent Kościelny Towarzystwa Pomoim. św. Brata Alberta, Asystent Rady Szkół Katolickich; Krajowy Asystent Kościelny Akcji Katolickiej w Polsce; Opiekun Duchowy Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce; Opiekun Legionu Maryi w Polsce; Protektor Ruchu Szensztackiego w Polsce; Referent ds. Biskupów Emerytów, por. http://episkopat.pl/struktura_kep/delegaci_i_asystenci/0.1,index.html [dostęp: 02.06.2015].

mogłoby być spotkanie w Polsce europejskich przewodniczących komisji misyjnych i ich sekretarzy. Takie spotkanie służy wymianie doświadczeń prac komisji w Kościele w Europie, a także stwarza możliwości zrodzenia się wspólnych inicjatyw.

Należałoby wypracować dyrektorium misyjne na wzór dyrektorium katechetycznego czy duszpasterstwa rodzin w Polsce, które pozwoliłoby na wprowadzenie w diecezjach w Polsce pewnej jednolitości działania podejmowanego na rzecz misji. Dokument ten mógłby być wypełnieniem w praktyce założeń wskazanych przez II Polski Synod Plenarny, który zawiera misyjne wskazania odnośnie do działalności misyjnej Kościoła w Polsce (Misyjny adwent nowego tysiąclecia)⁴⁸⁵.

W latach 90. XX w. Komisja Misyjna wydawała specjalny biuletyn pt. „Biuletyn Komisji Misyjnej Episkopatu Polski”, który zbierał inicjatywy podejmowane na rzecz misji w Kościele w Polsce. Kontynuowanie wydawania takiego biuletynu wydaje się być pożyteczną inicjatywą dla środowisk zajmujących się animacją misyjną w Polsce.

Więcej informacji o animacji misyjnej w Polsce można by przekazywać do mediów ogólnokościelnych, takich jak Radio Watykańskie, czy do Agencji *Fides*⁴⁸⁶. Do promocji misji warto by także więcej zaangażować mass media ogólnopolskie⁴⁸⁷.

Ponadto warte uwagi jest także podjęcie inicjatywy kongresów misyjnych zgromadzeń i zakonów, którą rozpoczął ks. dr Eugeniusz Śliwka SVD. Pierwszy i jedyny taki kongres odbył się w Gdańsku w 2002 r.⁴⁸⁸

Ważnym polem do współpracy misyjnej jest sprawa wyjazdów kapłanów diecezjalnych i świeckich na misje. W celu usankcjonowania wyjazdów na misje księży diecezjalnych (*fidei-donistów*) 24 stycznia 1974 r. wydano „Instrukcję Episkopatu Polski regulującą wyjazdy i pracę kapłanów diecezjalnych na terytoriach misyjnych”. Na wniosek przewodniczącego Komisji Misyjnej Konferencja Episkopatu 7 listopada 1987 r. zatwierdziła poprawioną z 1974 r. instrukcję, która różni się od wcześniejszej dwiema zasadniczymi kwestiami. Pierwsza z nich dotyczy liczby posyłanych misjonarzy: wprowadza zapis zobowiązujący każdą diecezję do posyłania na misje „pewnej liczby” kapłanów (p. 6), a nie, jak było wcześniej, 1% kapłanów pracujących w danej diecezji. Druga zaś określa minimalny czas pobytu na misjach: „Kapłani wyjeżdżający na misje powinien być zdecydowany i zaangażować się na 10 lat” (p. 7), a nie jak było wcześniej – na 5 lat⁴⁸⁹.

Komisja Misyjna opracowała w 1979 r. zalecenia dotyczące pobytu misjonarzy na urlopie w kraju. Uwagi i wskazania zawarte w tym krótkim dokumencie miały pomóc misjonarzom spędzić urlop z pożytkiem dla siebie i Kościoła w Polsce⁴⁹⁰. W tych zaleceniach nie ma mowy o misjonarzach świeckich.

485 Por. *II Polski Synod Plenarny (1991-1992)*, Poznań 2001, s. 125-141.

486 Organ prasowy Kongregacji Ewangelizowania Narodów.

487 Na przykład program pierwszy Polskiego Radia emituje w każdą niedzielę od godz. 7.00 do 9.00 audycję „Familijna Jedyńka”, podczas której poruszane są sprawy Kościoła.

488 Por. E. Śliwka (red.), „*Wyphń na głębię*”. *Materiały Pierwszego Ogólnopolskiego Kongresu Misyjnego Zakonów i Zgromadzeń Męskich i Żeńskich*, t. 1 i 2, Gdańsk – Pieniężno 2004.

489 Por. F. Jabłoński, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 337.

490 Tamże, Aneks 76, s. 582-583.

W 1985 r. Komisja Misyjna wydała *Pro memoria*⁴⁹¹ w sprawie powołania Instytutu Misyjnego koordynującego wyjazdy osób świeckich na misje⁴⁹². Od czasu wydania tych dokumentów upłynęło sporo lat. Stąd rodzi się naturalny postulat, aby Komisja Misyjna zmodyfikowała ówczesne wskazania zawarte w tych dokumentach i dostosowała je do współczesnych okoliczności. Można by też przy tej okazji przeanalizować pomysł, aby w Centrum Formacji Misyjnej było miejsce dla formacji coraz liczniej zgłaszających się wolontariuszy.

2. Sugestie dotyczące inicjatyw w ramach Papieskich Dzieł Misyjnych

Drugą strukturą odpowiedzialną za animację misyjną w Polsce są Papieskie Dzieła Misyjne (PDM). Nad Papieskimi Dziełami Misyjnymi władzę sprawuje papież przez pośrednictwo Kongregacji Ewangelizowania Narodów (Statuty II, art. 24). Podlegając Kongregacji Ewangelizowania Narodów, Papieskie Dzieła Misyjne zachowują jednak swoją wewnętrzną autonomię i posiadają swoje Statuty⁴⁹³ (Statuty II, art. 28). Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Papieskie Dzieło św. Piotra Apostoła, Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci i Papieska Unia Misyjna są obecnie zarządzane przez jedną instytucję, chociaż każde powstało z inicjatywy swojego założyciela w różnych epokach i rozwijały się jako oddzielne i autonomiczne organizacje (*Statuty I*, art. 1). Działalnością czterech Dzieł kieruje Rada Wyższa Papieskich Dzieł Misyjnych. Jej siedziba znajduje się w Rzymie przy Kongregacji Ewangelizowania Narodów (Statuty II, art. 33)⁴⁹⁴.

II Polski Synod Plenarny podkreśla, że pierwszeństwo w animowaniu ducha misyjnego posiadają Papieskie Dzieła Misyjne i dlatego należy je wspierać ze szczególną troską. Misyjnych dzieł w Kościele partykularnym może być wiele. Biskupi mogą je w swoich diecezjach powoływać i promować, ale Papieskim Dziełom Misyjnym, jako jedynym w swoim rodzaju, ze względu na rolę narzędzia Kościoła powszechnego, należy się pierwszeństwo. Trzeba też pamiętać, że bez obecności tych właśnie Dzieł w strukturach diecezjalnych i parafialnych inne misyjne przedsięwzięcia tracą właściwy blask. Tak więc „papieskość” Dzieł ma być uznawana i zagwarantowana przez biskupa. W żadnym wypadku Dzieła nie powinny być wykorzystywane jako narzędzia do stałej pomocy własnym misjonarzom czy do działań, których cel zamyka się w granicach partykularnych potrzeb⁴⁹⁵.

491 Por. tamże, Aneks 90, s. 596: *Pro memoria* w sprawie powołania Instytutu Misyjnego koordynującego wyjazdy osób świeckich na misje (Warszawa 6 XII 1985 r.).

492 Por. E. Bralewska, *Misyjne zaangażowanie katolików świeckich*, Warszawa 1995, s. 46. Archiwum autora artykułu (mps).

493 Por. Papieskie Dzieła Misyjne, *Statuty*, Warszawa 1994.

494 Por. Papieskie Dzieła Misyjne, *Vademecum*, Warszawa 2007, nr 1–3; Papieskie Dzieła Misyjne, *Statuty*; Kongregacja Ewangelizowania Narodów, *Instrukcja „Cooperatio missionalis” o współpracy misyjnej*, Warszawa 1999.

495 Por. C. Kostko, *Misyjny wymiar naśladowania Chrystusa* w: Komisja Duszpasterstwa Ogólnego, *Naśladować Chrystusa, Program duszpasterski na rok 2003/2004*, Katowice 2003, s. 186–187.

Każdy kraj lub Konferencja Episkopatu posiada jednego dyrektora krajowego dla wszystkich czterech Dziel. Dyrektor krajowy jest mianowany przez Kongregację Ewangelizowania Narodów, z rekomendacji Konferencji Episkopatu⁴⁹⁶.

V. Mosca w książce *Le pontificie opere missionarie. Storia – legislazione – prassi* wydanej przez wydawnictwo Uniwersytetu *Urbaniana* w Rzymie wskazuje na to, że od lat struktury krajowe Papieskich Dziel Misyjnych podlegają bezpośrednio Konferencjom Episkopatów. Tym samym stały się prawdziwie narzędziem animacji i formacji w rękach biskupów, którym łatwiej uważać je za własne i służące wspólnotom parafialnym, w sposób nie równoległy, ale zintegrowany z duszpasterstwem ogólnym. „Stopniowo wybór ten dokonany na poziomie strukturalnym staje się rzeczywistością prawdziwie przyjmowaną, rozumianą i realizowaną. Prawdziwie mierzymy do uogólnienia, które nie usuwa różnic, ale sprawia, że nabierają właściwego kształtu i wartości. Dlatego PDM muszą być świadome, że ich posługa i droga wymaga ciągłej weryfikacji z globalnym kontekstem kościelnym, z drogą Kościoła, do którego są włączone i z poszukiwaną właściwą sobie przestrzenią uniwersalną”. Konferencje Episkopatów mają szczególną rolę w koordynowaniu tych zadań i siły do wykorzystania w prowadzeniu działalności⁴⁹⁷.

Dyrekcja Krajowa Papieskich Dziel Misyjnych w Polsce przed IV Krajowym Kongresem Misyjnym przeprowadziła wywiad z kard. Fernando Filonim, prefektem Kongregacji Ewangelizowania Narodów. Prefekt Kongregacji na pytanie o współczesną współpracę misyjną wskazuje na to, że pojęcie to zmieniło obecnie zakres i znaczenie. „Współpraca misyjna nie ogranicza się tylko do wspierania misji, ale wymaga także bezpośredniego uczestnictwa w misji powszechnej. Nowa sytuacja Kościoła i metodologia ewangelizacji wymagają również nowego podejścia do współpracy misyjnej, w której przechodzi się od pomocy do współpracy pomiędzy Kościołami w głoszeniu Ewangelii”⁴⁹⁸.

Z kolei na pytanie o oczekiwania względem PDM w Polsce kard. Filoni wskazał na trzy zasadnicze.

Pierwszym zadaniem jest „przedstawienie i realizacja ewangelizacji jako aktywności, której źródłem jest sam Bóg i przebite Chrystusowe serce, oraz jako podstawowej działalności każdego Kościoła. Takie nowe spojrzenie na naturę misji we współczesnym świecie jest niezbędne”.

Drugie zadanie PDM to bycie „krytycznym sumieniem”, które przypomina kościołom lokalnym, aby nie zamykały się w sobie, ale by zawsze miały szersze horyzonty i angażowały się w głoszenie Ewangelii na całym świecie.

Trzecim zadaniem według kardynała jest formowanie „pasterzy, osób konsekrowanych, aby byli liderami misyjnymi”, aby to prowadziło do przekonania, że misja *ad gentes* jest „istotą, a nie uzupełnieniem pracy duszpasterskiej”.

Mając na uwadze te ogólne wskazania, można zaproponować wskazania szczegółowe dla dyrekcji krajowej PDM w Polsce: dyrektora krajowego, sekretarzy poszczególnych PDM i ich współpracowników.

496 Papieskie Dzieła Misyjne, *Vademecum*, nr 22–33.

497 Por. V. Mosca, *Le pontificie opere missionarie. Storia – legislazione – prassi*, Rzym 2012, s. 88–89.

498 Por. Papieskie Dzieła Misyjne, *Wywiad z kard. Fernando Filonim*,

<http://missio.org.pl/pontyfikat/index.php?f01=3xxx670xxxxxxxx&cidss=1600867s7352> [dostęp: 31.08.2015].

2.1. Dyrektor krajowy PDM

Pierwszą sugestią dotyczącą pracy dyrektora krajowego PDM jest to, aby bardziej szczegółowo informował o ustaleniach, które zapadły na spotkaniach Rady Wyższej w Rzymie (rzetelne sprawozdanie ustne i pisemne dla każdego dyrektora) i z tych wskazań zaproponował roczny program pracy animacyjnej dla Kościoła w Polsce.

Ponadto dobrze by było, aby dyrektor przywiązywał większą uwagę do papieskiego orędzia misyjnego wydawanego z okazji Światowego Dnia Misyjnego. Powinno być ono nie tylko drukowane, ale na każdym spotkaniu odpowiedzialnych za agendy misyjne⁴⁹⁹ szczegółowo omówione. Należałoby je dalej wdrażać do materiałów liturgicznych i tego wszystkiego, co jest wydawane w ciągu roku przez dyrekcję Papieskich Dzieł Misyjnych. Z kolei hasło Tygodnia Misyjnego powinno nawiązywać do hasła roku duszpasterskiego, uwzględniając aspekt misyjny, a szczególnie przesłanie zawarte w papieskim orędziu misyjnym.

Kolejna sugestia dla dyrektora krajowego PDM jest taka, aby częściej odwiedzał diecezje i spotykał się z biskupami diecezjalnymi, dyrektorami diecezjalnymi PDM, delegatami biskupimi ds. misji oraz z osobami odpowiedzialnymi za duszpasterstwo w diecezji, np. z dyrektorami wydziałów: duszpasterskich, katechetycznych, rodzin, młodzieży itp.

Szczególnie istotne są spotkania z diecezjalnymi dyrektorami Papieskich Dzieł Misyjnych, z którymi można by opracować program animacji misyjnej dostosowany do *specyficum* danej diecezji.

Rozważając temat dotyczący działalności dyrektora krajowego PDM, warto odnieść się do wypowiedzi jednego z dyrektorów krajowych, który w swoim sprawozdaniu z działalności w 1996 r. napisał: „Brak zainteresowania animacją misyjną niektórych dyrektorów diecezjalnych, mianowanych zresztą przez swoich biskupów, hamuje rozwój współpracy i animacji, a nawet jej bardzo szkodzi”⁵⁰⁰. Z kolei w sprawozdaniu z 2003 r. wyraził swoją opinię na temat współpracy misyjnej z dyrektorami, którą określił jako „niezadowalającą”, zwłaszcza wtedy, kiedy „dyrektor diecezjalny Papieskich Dzieł nie utrzymuje żadnego kontaktu z dyrekcją krajową”⁵⁰¹.

Jednym z ważniejszych zadań dyrektora diecezjalnego jest ożywienie animacji misyjnej w diecezji. Realizacja tego zadania jest wyznacznikiem odnowienia działalności misyjnej w Polsce właśnie poprzez zaangażowanie poszczególnych dyrektorów diecezjalnych Papieskich Dzieł Misyjnych. Dzięki ich motywacji animacja misyjna promieniuje na całą diecezję. Z drugiej strony jest to wyzwanie dla dyrektora krajowego, by nawiązywał kontakty z nieobecnymi na spotkaniach krajowych, odwiedzając ich w diecezjach.

Problemem, oprócz absencji niektórych dyrektorów diecezjalnych na spotkaniach ogólnopolskich, jest także brak sprawozdań z diecezji za poszczególny rok z działalności na rzecz misji. Średnio każdego roku tylko 22 diecezje przesyłają sprawozdania do centrali krajowych Papieskich Dzieł Misyjnych. Jednym z rozwiązań takiego stanu rzeczy może być bardziej przejrzysty i czytelny formularz sprawozdań wysyłany do diecezji.

499 Szczególnie na jesiennych spotkaniach.

500 *Sprawozdanie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w 1996 roku*, Warszawa 1997, s. 11.

501 *Sprawozdanie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w 2002 roku*, Warszawa 2003, s. 7–8.

W jednym z rocznych sprawozdań PDM dyrektor krajowy podkreślał, że ważne jest, aby prezydium rady krajowej, które składa się z kilku członków, zbierało się na osobnych spotkaniach. Warto by podjąć tę inicjatywę, tym bardziej, że takiego spotkania nie było od wielu lat.

Należy też podkreślić, że bardzo słabym punktem działalności dyirekcji krajowej Papieskich Dzieł Misyjnych są strony internetowe zawierające bardzo mało informacji. Ponadto istnienie kilku stron oprócz głównej PDM także poszczególnych sekretariatów: Papieskiej Unii Misyjnej, Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary, Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci i Papieskiego Dzieła Piotra Apostoła przy małej ilości informacji powoduje rozproszenie i słabą oglądalność.

W 2005 r. dyirekcja Papieskich Dzieł Misyjnych przedstawiła kalendarium z całorocznej animacji misyjnej w poszczególnych diecezjach. Warto by to kontynuować. Kalendarium to w sposób holistyczny ukazuje pracę animacyjną dyirekcji krajowej PDM w poszczególnych diecezjach⁵⁰².

Cenne byłoby również sporządzanie protokołu ze spotkania z dyrektorami diecezjalnymi PDM i odczytywanie go na kolejnym spotkaniu. Brak takiej praktyki powoduje, że nie wraca się do omawianych wcześniej problemów, a jest to ważne, aby przejść do kolejnych tematów poruszanych na następnych spotkaniach.

Dla przejrzystości wydatków związanych z działalnością Papieskich Dzieł Misyjnych należałoby przekazywać więcej informacji o tym, na co zebrane pieniądze wydawane są w ramach prowadzonej animacji misyjnej i prowadzenia biur. W obecnych sprawozdaniach rocznych ujmuje się te liczby procentowo, nie ma zaś wyszczególnionych konkretnych pozycji, na co środki są przeznaczane. Przyjęcie rocznego sprawozdania finansowego powinno być także formalnie zatwierdzone przez radę krajową PDM.

Dyrektor krajowy PDM mógłby korespondować z rodzicami dzieci należących do Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci, pisząc np. świąteczny list na Boże Narodzenie czy na Wielkanoc. Przykładem wzorcowym są inicjatywy Przewodniczącego Komisji Misyjnej, który wysłał list do rodziców misjonarzy zawierający informacje o działalności na rzecz misji w Polsce, w ciepłych słowach zaprasza do dzielenia się troskami codziennymi i prosi o modlitwę w intencjach Centrum Formacji Misyjnej.

2.2. Sekretariaty krajowe PDM

Przejdziemy teraz do sugestii skierowanych do poszczególnych sekretariatów PDM. Najpierw przedstawimy propozycje dla Papieskiej Unii Misyjnej, która jest „duszą” pozostałych PDM.

Papieska Unia Misyjna

Sekretarz krajowy Papieskiej Unii Misyjnej w ramach swojego sprawozdania z 2008 r. napisał, że „poziom zaangażowania diecezjalnego w PUM jest barometrem misyjnego zaangażowania w pozostałe działania w parafiach wśród młodzieży, dzieci i dorosłych”⁵⁰³.

502 Por. *Sprawozdanie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w 2005 roku*, Warszawa 2006, s. 41–43.

503 *Sprawozdanie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w 2008 roku*, Warszawa 2009, s. 48.

Stąd też Papieska Unia Misyjna powinna zwracać większą uwagę na formowanie kapłanów w Polsce. W tym względzie dużą pomocą dla kapłanów byłyby cotygodniowe refleksje na niedzielę (komentarze liturgiczne niedzielnej Liturgii Słowa) w kluczu misyjnym i publikowanie ich na stronie internetowej, a także rozsyłanie ich pocztą elektroniczną.

Zadaniem Papieskiej Unii Misyjnej jest także aktywne włączenie księży seniorów do współpracy w dziele misyjnym.

Należy też wrócić do organizowania ogólnopolskiego sympozjum dla kleryków, członków kleryckich ognisk misyjnych. Sympozja te od 1966 r. organizowały PDM w okresie wakacyjnym w różnych miejscach w Polsce. Jedno z ostatnich takich spotkań (45.) odbyło się w diecezji radomskiej w 2010 r., a następnie zostało ono wcielone w ramy Ogólnopolskiej Szkoły Animatora Misyjnego, która organizowana jest na początku lipca przez dyrekcję krajową Papieskich Dzieł Misyjnych.

PUM powinna kontynuować organizowanie tych sympozjów osobno dla kleryków. Sympozja te miały swoisty klimat, a także element integracyjny środowisk seminaryjnych.

Trzeba przemyśleć, jak pozyskiwać świeckich do wspomnianej ogólnopolskiej szkoły. Wydaje się, że sama informacja przesyłana do diecezji nie wystarcza, np. w 2011 r. było tylko 20 osób świeckich, a w następnych latach jeszcze mniej (przewaga kleryków), w 2012 r. – 14 animatorów świeckich.

W Polsce w 35 diecezjach zaangażowani są animatorzy świeccy, których liczba w 2014 r. wyniosła ok. 1000 osób. Liczba diecezji, w których nie ma świeckich animatorów misyjnych, oraz ich liczba w Polsce może być także powodem do przeprowadzenia misyjnego rachunku sumienia.

Warto też wziąć pod uwagę zreformowanie czasopisma Papieskiej Unii Misyjnej pt. „Lumen Gentium”. Dobrze by było, gdyby miało profil bardziej misjologiczno-pastoralny. Należałoby się zastanowić, do jakiego adresata to czasopismo jest skierowane. Przede wszystkim powinno ono trafiać do świeckich animatorów misyjnych, których jest w Polsce najwięcej, czyli do katechetów, a następnie do dekanalnych referentów misyjnych, do dyrektorów diecezjalnych Papieskich Dzieł Misyjnych oraz do zakonnych referentów ds. misji.

PUM w swojej działalności powinna czerpać więcej materiałów zawartych w „Omnis Terra” – organie urzędowym PUM w Rzymie.

Sekretarzem Papieskiej Unii Misyjnej powinna być osoba, która ma wykształcenie misjologiczne i doświadczenie praktyczne w diecezji pod względem akademickim (wykładowym), jak i pastoralnym. Taka osoba może skuteczniej i szerzej animować zarówno kapłanów, osoby konsekrowane, kleryków, jak i wiernych świeckich.

Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary

Kolejną organizacją działającą w ramach PDM jest Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary. Jedną z sugestii jest zwrócenie większej uwagi na chorych i starszych. Co prawda została przygotowana w ostatnim czasie pamiątka dla chorych na pierwsze piątki miesiąca, ale jest ona dla tej grupy osób nieczytelna i niepraktyczna.

Do materiałów liturgicznych na Tydzień Misyjny dołączone są papieskie intencje misyjne, jednak ich forma jest niepraktyczna, szczególnie dla osób starszych.

Przez wiele lat pod opiekę Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary włączony był Żywy Różaniec (w ramach struktur Papieskich Dzieł). Grupy Żywego Różańca były jedyną strukturą w ramach działalności PDRW. Dużą nieroztropnością był fakt „oddania” tych struktur oraz uległość, wręcz przychylność ówczesnego sekretarza PDRW i dyrektora krajowego PDM do stworzenia nowych struktur ogólnopolskich Żywego Różańca, które teraz funkcjonują⁵⁰⁴.

W tej nowej rzeczywistości może warto zastanowić się nad tworzeniem 10-osobowych grup Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary, które stanowiłyby odpowiednik misyjnego Żywego Różańca. Jednocześnie byłby to powrót do założeń inicjatorce powstania PDRW – Pauliny Jaricot.

Narzędziem do animacji misyjnej w ramach PDRW jest czasopismo „Misje Dzisiaj” wydawane przez sekretariat krajowy PDRW. Dwumiesięcznik „Misje Dzisiaj” pojawił się na rynku wydawniczym w połowie 1997 r. i zastąpił wydawany do tej pory biuletyn pt. „Papieskie Intencje Misyjne”. Kierowano go do osób wspierających Papieskie Dzieła Misyjne. Biuletyn ukazywał się od 1980 r. i zawierał informacje Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary i Dzieła Świętego Piotra Apostoła. „Misje Dzisiaj” wydawane są od 1997 r.⁵⁰⁵.

M. Wrzos, analizując te czasopismo, dostrzega w nim wiele zmian. Według Wrzosa, zarówno pod względem treściowym, jak i graficznym, jest to jedno z najlepszych współczesnych czasopism misyjnych w kraju. Dzięki wydawcy – Papieskim Dziełom Misyjnym – opisywana jest na jego łamach działalność misyjna nie tylko jednego zakonu, ale różnych misjonarzy, najczęściej Polaków. W artykułach publikowanych w periodyku znaleziono idee teologiczne z zakresu trzech dyscyplin: biblijnej i historycznej – ukazanie biblijnych podstaw działalności misyjnej, historii i rozwoju: misji, poszczególnych placówek, a także postaci wybitnych misjonarzy oraz systematycznych – na kartach warszawskiego periodyku obecne są idee związane z teologią dogmatyczną, fundamentalną, ekumeniczną i religią (uzasadnienie i apologetyka działalności misyjnej, trynitarne i pneumatologiczne aspekty misji, współdziałanie ekumeniczne na misjach, fenomen Boga w religiach, dialog międzyreligijny). Natomiast dyscypliny praktyczne obecne w analizowanym tytule wyrażają idee związane z przekazywaniem informacji misyjnej w Polsce oraz moralnych zasad chrześcijańskich na misjach⁵⁰⁶.

Redakcja czasopisma „Misje Dzisiaj” mogłaby wyjść z ofertą wkładki dla diecezji w Polsce, jak jest to praktykowane w dwóch diecezjach: tarnowskiej i kieleckiej.

Dyrektor krajowy PDM w sprawozdaniu z 2002 r. napisał: „Niezrozumiała i dramatyczna sytuacja dotyczy ofiar z nabożeństw misyjnych, które praktycznie zanikły”⁵⁰⁷. Według analizy kwestionariusza Komisji Episkopatu Polski ds. Misji z roku 2013 tylko w 17 diecezjach i to nie

⁵⁰⁴ Nowe struktury powstały w 2012 r.

⁵⁰⁵ Por. M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne po II wojnie światowej. Studium misjologiczno-prasoznawcze, Studia i Materiały Misjologiczne* 28, Poznań 2013, s. 163.

⁵⁰⁶ Tamże, s. 207.

⁵⁰⁷ *Sprawozdanie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w 2002 roku*, Warszawa 2003, s. 63.

we wszystkich parafiach diecezji odprawiane są misyjne nabożeństwa⁵⁰⁸. Z tego względu może warto podjąć inicjatywę umisyjniania nabożeństw odprawianych systematycznie w parafiach i zaproponować raz w miesiącu zbiórkę ofiar na misje.

Bazując na danych ze sprawozdań Papieskich Dzieł Misyjnych za rok 2011, można stwierdzić, że tylko 10% wpłat jest od indywidualnych ofiarodawców na Papieskie Dzieła Rozkrzewiania Wiary⁵⁰⁹. Warto by było rozwinąć metodę fundraisingową pozyskiwania funduszy od innych organizacji, także od osób indywidualnych, a nie bazowania tylko na samych składkach parafialnych z poszczególnych diecezji.

Można by także zainicjować zwyczaj zbierania tzw. „misyjnych bukietów” na uroczystościach zaślubin.

Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci

Dzieło to powinno rozbudzać w dzieciach wrażliwość misyjną, poszerzać wiedzę o misjach, inspirować do pomocy na rzecz rówieśników na całym świecie (poprzez modlitwę i ofiarę) oraz kształtować permanentną postawę otwartości na potrzeby Kościoła misyjnego. Cieszy się ono szczególnym zainteresowaniem i należy do tego dzieła wiele dzieci w Polsce. Pomimo tak dużego zainteresowania dzieci misjami i zaangażowaniem wielu katechetów-animatorów misyjnych nie ma to większego przełożenia na ich zaangażowanie dla misji w latach późniejszych w wieku szkolnym czy w latach studenckich.

W 1990 r., gdy religia powróciła do polskich szkół publicznych, powstawały w szkołach pierwsze dziecięce Ogniska Misyjne. Po 25 latach ci pierwsi uczestnicy systematycznych spotkań są już dzisiaj osobami dorosłymi i powinni być już sami animatorami misyjnymi, a niestety nimi nie są.

Taka sytuacja powinna skłonić do refleksji, czy nie warto by podjąć większych wysiłków nad „umisyjnianiem” dorosłych, szczególnie małżeństw i rodzin. Często w duszpasterstwie akcentuje się nauczanie dzieci. Jest to działanie odwrotne do tego, które podejmował Pan Jezus – On nauczał dorosłych, a błogosławił dzieci. Po drugie brakuje formacji dla animatorów misyjnych wśród młodzieży i studentów. Po trzecie: czy nie powinno być tak, że starsze dzieci „umisyjnijają” młodsze, a katecheta (świecki czy duchowny) jest tylko duchowym opiekunem? Taki system formacji istnieje w Ruchu Światło-Życie czy w harcerstwie.

Ważną rolę w formacji misyjnej dzieci spełnia specjalnie dla nich redagowane czasopismo: „Świat Misyjny” wydawany od 1983 r. w Warszawie przez Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci. Dwumiesięcznik ukazuje się w kolorze, w formacie B5, w nakładzie ok. 16 tys. egzemplarzy. Skierowany jest do dzieci i młodzieży, właściwie to jedyne czasopismo misyjne o takim charakterze. Inne periodyki misyjne mają działy dla dzieci lub specjalne wkładki⁵¹⁰.

Według M. Wrzosa, jeśli chodzi o idee teologiczne, są one przekazywane na poziomie zrozumiałym dla starszych dzieci. Nie ma w nich w zasadzie opracowań i treści dotyczących teologii systematycznej. Teologiczne dyscypliny historyczne i biblijne pojawiają się w ideach

508 Por. K. Szymczycha, Analiza kwestionariusza (mps). Archiwum autora artykułu.

509 *Sprawozdanie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w 2011 roku*, Warszawa 2012, s. 66.

510 Por. M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 310.

ukazania rozwoju konkretnych misji czy postaci zasłużonych misjonarzy. Najwięcej informacji związanych jest z ideą teologiczną ukazania życia codziennego misji, a więc z misjografią, która jest częścią misjologii (dyscypliny praktyczne). Inną ideą jest zachęta do zaangażowania misyjnego przez ofiarę i trud znoszony w intencji misji oraz prowadzenia animacji misyjnej w swoim środowisku⁵¹¹.

Warto w tym miejscu zastanowić się także, w jaki sposób „Świat Misyjny” dociera do poszczególnych dzieci, jak wygląda to na arenie ogólnopolskiej. Przykładowo z czasopisma zwykle korzystają katecheci, a bezpośrednio do dzieci dociera ich niewiele.

Ważnym elementem misyjnej aktywności dzieci są Krajowe Kongresy Misyjne Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci. Pierwszy taki kongres odbył się w 1995 r. w Częstochowie. Z biegiem lat niestety spadło zainteresowanie uczestnictwem w nich: w 2004 r. brało w nich udział 19 tys. osób, w 2011 r. przybyło już tylko 1700 dzieci. Bez wątpienia powinno to skłonić sekretariat PDMD do refleksji nad formami kongresu, częstotliwością ich organizowania i może stworzenia nowych form świętowania.

Podczas organizowania przyszłego kongresu dla dzieci można by pomyśleć o zaproszeniu do udziału w nich również rodziców dzieci. Wówczas kongres taki mógłby przerodzić się w Misyjny Kongres Rodzin. Trzeba zawsze pamiętać, że największym gwarantem ciągłości w misyjnej formacji dla dzieci są ich rodzice.

Kolejną inicjatywą dotyczącą „umisyjnienia” działalności dzieci jest odnowienie pierwotnej idei Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci poprzez zakładanie 12-osobowych grup dzieci.

Sekretariat krajowy PDMD i PUM powinien rozważyć również kwestie formacji animatorów misyjnych i wypracowanie *specyficum* duchowości animatora misyjnego. Inna jest duchowość misyjna misjonarza, a inna animatora misyjnego, który jest „zapleczem” dla misji i misjonarzy, choć pewne elementy duchowości misyjnej wzajemnie się tutaj przenikają.

Podjmując temat formacji misyjnej, należy się zastanowić, który sekretariat powinien być jako pierwszy odpowiedzialny za formację misyjną przyszłych i posługujących świeckich animatorów misyjnych: czy sekretariat PUM, czy sekretariat PDMD.

Papieskie Dzieła Misyjne Dzieci powinny też wydawać specjalne kalendarze misyjne dla dzieci i młodzieży, co może bardziej wpłynęłoby na ich zainteresowanie misjami.

Warto by podjąć inicjatywę przygotowywania, może w innej formie, indeksów dla dzieci, a także legitymacji dla członków Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci, Papieskiej Unii Misyjnej, jak i Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary. Legitymacje takie – znak przynależności do danej organizacji – można by uroczyście wręczać nowym członkom na ogólnopolskich czy ogólnodiecezjalnych spotkaniach.

Rozważany problem nasuwa na myśl wprowadzenie innowacji do misyjnych materiałów dla dzieci pierwszokomunijnych. Po pierwsze można by nieco odświeżyć projekty kopert i obrazków, które od wielu lat są takie same. Po drugie należałoby zwrócić uwagę, aby na obrazkach umieścić słowo zachęty do rodziców, by mobilizowali swoje dzieci do włączenia się w działalność PDMD. To dzieci – za zgodą rodziców – składają ofiary pieniężne na misje i to rodzi-

511 Tamże, s. 332.

ce są głównymi ofiarodawcami. Podobna propozycja dotyczy druku pamiątek kolędowych. Dla rodzin, wśród których kolędują dzieci, można przygotować specjalną pamiątkę, która stanowiłaby nie tylko informację – modlitwę, ale byłaby nośnikiem wiadomości o Papieskich Dziełach Misyjnych, tym bardziej, że Kolędnicy trafiają do wielu rodzin w Polsce.

Wśród dzieci można też propagować ideę zbierania znaczków na misje. Akcją tą kierują misjonarze werbiści z Pieniężna. Wezwaniem dla sekretariatu PDMD jest także „umisyjnienie” arkanoidów.

Papieskie Dzieło Piotra Apostoła

Ostatnią gałęzią należącą do PDM jest Papieskie Dzieło Piotra Apostoła (PDPA) zajmujące się pomocą w zakresie powołań do kapłaństwa i życia zakonnego na terytoriach misyjnych. Powinno ono wyjść ze swą ofertą do wszystkich, a szczególnie do młodzieży, począwszy od tych, którzy przygotowują się do przyjęcia sakramentu bierzmowania.

W pracach tego sekretariatu należy zastanowić się m.in. nad kontynuowaniem spotkań misyjnych dla młodzieży. Pierwsze takie spotkanie odbyło się w Niepokalanowie w 1997 r. Pomimo wielu trudności związanych z organizacją tego rodzaju spotkania, a także zebraniem młodzieży, warto podjąć starania nad zorganizowaniem kolejnego takiego kongresu.

Kilka lat temu przeprowadzono akcję „Młodzi dla misji”, którą później niestety zawieszono. Może warto przedyskutować większe zaangażowanie i budzenie świadomości misyjnej wśród młodzieży, bazując nie tylko na bierzmowanych i zbieraniu od nich ofiar materialnych, ale proponując materiały do systematycznych spotkań w szkołach czy parafiach.

Animacja misyjna może być prowadzona przez sekretariat PDPA wśród młodzieży także podczas rekolekcji oazowych, spotkań formacyjnych Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, w ramach ruchu pielgrzymkowego, szczególnie w czasie pieszej pielgrzymki do Częstochowy do sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze, czy też przez organizowanie różnego rodzaju konkursów misyjnych dla młodzieży na poziomie gimnazjum czy szkoły średniej.

Warto także pomyśleć o zorganizowaniu kursu animatorów misyjnych dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej pomimo dużych trudności i barier z tym związanych.

Warto zastanowić się nad tym, czy w to dzieło powinna włączyć się tylko młodzież, czy też wszyscy chętni pragnący pomagać w kształceniu powołanych na misjach.

V. Mosca, pisząc o animacji w ramach PDPA, zwraca uwagę na to, że „Dzieło św. Piotra Apostoła, przez cierpliwą pracę prowadzoną także w formie kontaktów osobistych, stale zwraca uwagę wspólnoty parafialnej na potrzebę pozyskiwania powołań oraz formację miejscowych kapłanów, aby młode kościoły lokalne stawały się samowystarczalne”⁵¹².

W tym względzie propozycja ta może być skierowana do rodziców kleryków, nowicjuszy i nowicjuszek zakonnych, którzy mogliby wspierać – w miarę ich możliwości – także kleryka czy nowicjusza na misjach.

512 Por. V. Mosca, dz. cyt., s. 86.

W niektórych diecezjach funkcjonuje również dzieło pomocy dla kleryków⁵¹³. Można by zwrócić się do nich z prośbą, aby część zebranych funduszy przekazywać na kształcenie miejscowych powołań na misjach.

3. Sugestie dla diecezji

Na szczeblu diecezjalnym całokształt inicjatyw misyjnych w diecezjach powinien podejmować Wydział Misyjny lub Referat Misyjny, który najczęściej w hierarchii kurii diecezjalnej podlega Wydziałowi Duszpasterskiemu. Jego działalność ma uwidaczniać owoc wiary – misyjne zaangażowanie „aż po krańce ziemi” (Dz 1,8). Oznacza to potrzebę stałego ożywiania – zarówno w duszpasterzach, jak i w wiernych – odpowiedzialności za udostępnienie wszystkim ewangelicznego orędzia zbawienia⁵¹⁴.

Wydział Misyjny⁵¹⁵ animuje i koordynuje działalność misyjną diecezji, troszcząc się o rozwój Papieskich Dzieł Misyjnych i Diecezjalnego Dzieła Misyjnego. Na czele Wydziału stoi dyrektor, który współpracuje z dekanalnymi referentami misyjnymi. Zlecone obowiązki dyrektor Wydziału podejmuje zgodnie ze wskazaniem synodalnymi danej diecezji oraz wytycznymi biskupa diecezjalnego.

Do zadań Wydziału należy: inspirowanie, wspieranie i koordynowanie rozmaitych form współpracy misyjnej oraz duchowego i materialnego wsparcia działalności misyjnej; utrzymywanie kontaktu i służenie pomocą misjonarzom z diecezji oraz ich rodzicom, pomoc kapłanom i świeckim przygotowującym się do wyjazdu na misje; koordynacja działań w ramach Papieskich Dzieł Misyjnych przez współpracę z krajową dyrekcją PDM i jego diecezjalnymi odpowiednikami (Unia Misyjna, Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Dzieło św. Piotra Apostoła i Dzieło Misyjne Dzieci)⁵¹⁶.

W Wydziale, obok dyrektora PDM i delegata biskupiego ds. misji, powinni pracować także sekretarze diecezjalni poszczególnych PDM, nie tylko duchowni, ale także świeccy.

W kurii należy zapewnić osobne pomieszczenie dla pracowników Wydziału. Budżet diecezjalny należałoby tak ustalić, aby uwzględnić wynagrodzenie dla Wydziału, minimum miesięczną pensję dla dyrektora i części etatów dla pozostałych pracowników. Ponadto budżet powinien zawierać pieniądze na animację misyjną w diecezji⁵¹⁷.

513 W archidiecezji gnieźnieńskiej istnieje „Stowarzyszenie Wspierania Powołań Kapłańskich”. Powstało ono 8 grudnia 1993 r. Obecnie na terenie diecezji istnieje 100 Kół Parafialnych skupiających blisko 3000 wiernych, którzy modlą się indywidualnie i wspólnie w intencji powołań, pomagają potrzebującym alumnom, tworzą środowiska sprzyjające powołaniom: <http://www.archidiecezja.pl> [dostęp: 13.09.2015].

514 Por. *III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2005, nr 95.

515 Informacje o Wydziale misyjnym pochodzą z: F. Jabłoński, *Gnieźnieński Kościół misyjny i misjonarski*, Gniezno 2014, s. 53–54.

516 Regulamin Kurii Diecezjalnej w Tarnowie, <http://www.currenda.diecezja.tarnow.pl/archiwum/01-11/art-14.php> [dostęp 01.12.2014].

517 Między innymi budżet mógłby pochodzić ze zbiorów diecezjalnych na misje, a maksymalnie 15% mogłoby być przeznaczony na animację misyjną. Taka praktyka jest stosowana w ramach prac PDM w Polsce.

Nad całością prac związanych z animacją, formacją i współpracą misyjną w diecezji powinna czuwać powołana przez biskupa Diecezjalna Komisja Misyjna jako organ doradczy dla biskupa diecezjalnego w zakresie misji. Do jej głównych zadań należy:

1. wypełnianie zadań nałożonych przez ustawy diecezjalne względem misji i animacji misyjnej,
2. wykonywanie innych zadań zleconych przez biskupa diecezjalnego,
3. projektowanie misyjne na poszczególne lata formacji,
4. przygotowanie w diecezji Światowego Dnia Misyjnego i Tygodnia Misyjnego,
5. wspieranie inicjatyw misyjnych w diecezji.

W skład Diecezjalnej Komisji Misyjnej powinni wejść z urzędu dyrektor Wydziału (Referatu) Misyjnego, dyrektor diecezjalny PDM oraz inne osoby mianowane przez biskupa diecezjalnego spośród kapłanów, osób zakonnych i wiernych świeckich. Diecezjalna Komisja Misyjna może, zgodnie z przepisami prawa partykularnego, stanowić komisję Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej bądź być jej częścią⁵¹⁸.

Delegat biskupi ds. misji oraz dyrektor diecezjalny PDM powinni w diecezji, zgodnie z przyjętym dekretem, wykonywać powierzone im zadanie. Wśród innych zleconych zadań sprawę misji należałoby traktować jako priorytet. Ponadto ich zadaniem byłaby realizacja poniżej przedstawionych sugestii.

3.1. Dyrektor diecezjalny PDM

Dyrektor diecezjalny PDM powinien być członkiem Rady Duszpasterskiej Diecezji. Ponadto, jeżeli nie jest on zatrudniony w kurii, powinien raz lub dwa razy w tygodniu pełnić specjalny dyżur⁵¹⁹. Do pomocy powinien on dobrać współpracowników, sekretarzy poszczególnych PDM.

Np. dzieło PUM w diecezji mogłoby być prowadzone przez moderatora, wykładowcę seminarium duchownego. Z kolei funkcję sekretarza diecezjalnego PDMD mógłby pełnić animator misyjny (świecki czy duchowny). Podobnie jak PUM czy PDMD, także PDRW mogłoby być kierowane przez sekretarza diecezjalnego. Funkcję sekretarza PDRW mógłby pełnić np. animator Żywego Różańca. Z kolei zadanie sekretarza PDPA można by powierzyć osobie zaangażowanej w dzieło wspierania powołań kapłańskich w diecezji.

Rozpatrując podstawową strukturę Kościoła, jaką jest diecezja, to na pierwszy plan wysuwa się prawodawstwo diecezjalne, którym diecezja się kieruje. Szczególnie chodzi o synod diecezjalny. Należałoby dokładnie przeanalizować, co zawierają uchwały synodalne w kwestiach misji. Szczególną uwagę powinny na to zwrócić osoby odpowiedzialne za misje w diecezjach, w których trwa synod lub w przyszłości będzie zwołany.

---

518 Por. F. Jabłoński, *Gnieźnieński Kościół...*, dz. cyt., s. 23–24; por. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*, Warszawa 2001, nr 138.

519 Dobrze byłoby, gdyby miał specjalne pomieszczenie w kurii.

Troską osób odpowiedzialnych za animację misyjną w diecezji powinien być aspekt misyjny w instrukcjach duszpasterskich oraz w diecezjalnym programie duszpasterskim. Przykładowo Wydział Duszpasterstwa Ogólnego w Gnieźnie opracował instrukcje: o przygotowaniu i udzielaniu sakramentu bierzmowania, o przygotowaniu do sakramentu małżeństwa oraz o duszpasterstwie małżeństw i rodzin, w których zawarto także wątki misyjne: o odpowiedzialności bierzmowanych i małżonków za misje. W latach 2000–2013 w diecezjalnym programie duszpasterskim archidiecezji gnieźnieńskiej, mającym charakter adaptacji programu ogólnopolskiego, również nie brakowało odniesienia do problematyki misyjnej. Wiele spośród działań zaplanowanych na kolejne lata ukierunkowane były na misje.

Papieska Unia Misyjna

W diecezji ważną rolę w animacji misyjnej odgrywają dekanalni referenci ds. misji⁵²⁰, którzy wspierają działania Wydziału Misyjnego. Według danych z 2013 r. tylko w 17 diecezjach kapłani pełnią taką funkcję. Stąd wydaje się rzeczą podstawową, aby w diecezjach, w których nie ma dekanalnych referentów ds. misji, zostali oni powołani. Jest to niezwykle istotne tym bardziej, że zgodnie z założeniami kongresowymi powołanie takiej funkcji w każdym dekanacie w Polsce ma stanowić jeden z wymiernych darów kongresu misyjnego.

Oprócz powołania referentów ważnym zadaniem jest ich stała misyjna formacja w diecezji. Może ona odbywać się poprzez rekolekcje, spotkania diecezjalne, sympozja czy Szkołę Animacji Misyjnej. Formacja ta mogłaby przybrać formę misyjnego doradztwa. Dekanalni referenci powinni być także na bieżąco szczegółowo informowani o podejmowanych pracach dla misji zarówno w wymiarze pastoralnym, jak i finansowym.

Każdy z referentów misyjnych mógłby także systematycznie otrzymywać podstawowe materiały misjologiczno-misyjne, czasopisma, np. „Lumen Gentium”, „Misje Dzisiaj” oraz książki misjologiczne i agendy misyjno-liturgiczne (np. *Liturgiczne Vademecum Misyjne, Katechezy misyjne dla młodzieży czy chorych*).

Dekanalni referenci misyjni powinni składać roczne sprawozdania dyrektorowi diecezjalnemu z działalności misyjnej w danym dekanacie. Wszystkie te materiały należałoby ująć w dokumentacji kurialnej.

Dzięki powrotowi religii do szkół powstała w diecezjach sieć szkolnych grup misyjnych, które często nazywa się Ogniskami Misyjnymi. W większości prowadzą je świeccy katecheci. Stąd zadaniem osób odpowiedzialnych za misje w diecezji jest stałe pozyskiwanie nowych katechetów dla animacji misyjnej i ich formacji. Formacja misyjna katechetów w diecezji może odbywać się w ramach:

1. instytutu teologicznego dla świeckich,
2. wykładów misjologicznych na danym uniwersytecie,
3. warsztatów metodycznych prowadzonych pod kątem animacji misyjnej (np. śpiew i taniec misyjny w katechezie),

⁵²⁰ O zadaniach referentów: F. Jabłoński, *Gnieźnieński Kościół...*, dz. cyt., s. 27–28.

4. rekolekcji katechetycznych o tematyce misyjnej,
5. podczas pielgrzymek katechetów (np. podczas ogólnopolskiej pielgrzymki nauczycieli na Jasną Górę),
6. specjalistycznej Szkoły Animatora Misyjnego.

Szkoła Animatora Misyjnego (czasami nazywana Szkołą Animacji Misyjnej), organizowana raz w roku, pozwoliłaby na stałą formację misyjną katechetów oraz pozyskiwanie nowych współpracowników misji. Szkoła Animatora Misyjnego to serce animacji misyjnej w diecezji, gdzie powinna być przeprowadzana zasadnicza formacja misyjna katechetów i chętnych zainteresowanych formacją misyjną. Działalność takiej szkoły polega na:

1. przygotowaniu uczestników do stania się formatorem misyjnym dzieci i młodzieży w szkołach i we wspólnotach parafialnych oraz dorosłych w parafiach,
2. stworzeniu systematycznej edukacji z teologii misji oraz formacji duchowej i pastoralnej przyszłych i aktualnych animatorów misyjnych.

Ta forma kształcenia oparta może być np. na trzydniowych spotkaniach (piątek, sobota, niedziela) realizowanych w Wielkim Poście lub w innym czasie. W programie zajęć warto ująć następujące elementy: modlitwę, konferencje ascetyczne, wykłady misjologiczne, spotkania z misjonarzami, pracę w grupach oraz warsztaty metodyczne.

Systematyczne prowadzenie takiej szkoły (przynajmniej raz w roku) wykształci w diecezji sporą grupę misyjnych formatorów, a to z kolei zaowocuje ożywieniem animacji misyjnej.

Można by także pomyśleć o organizowaniu dni skupienia dla animatorów misyjnych z kilku parafii (rejonu), np. przy okazji Adwentu czy Wielkiego Postu.

Animatorzy misyjni powinni otrzymywać materiały misyjne potrzebne do prowadzenia animacji. Dobrze byłoby, aby z przeznaczonego na ten cel funduszu pokrywano koszty podstawowych materiałów dla animatorów.

Do rozważenia i przemyślenia jest sprawa zaangażowania kapłanów-katechetów w dzieło misyjne, szczególnie w gimnazjum czy w szkołach ponadgimnazjalnych. Ten obszar w całej Polsce jest bardzo słabo zagospodarowany. Widocznym rezultatem jest bardzo mała frekwencja młodzieży na kongresach misyjnych oraz znikomy udział w innych formach misyjnych inicjatyw.

Innym zagadnieniem, o którym warto tutaj wspomnieć, jest posłanie księży, którzy po okresie duszpasterskiej pracy będą kontynuować dalsze studia z misjologii.

Ważne jest ponadto zachęcanie neoprezbiterów, aby odprawiali Msze św. – stypendia mszalne *in favorem* PUM – w intencji misji.

W diecezji w ramach PUM powinna być prowadzona formacja misyjna zakonników i zakonnic, członków instytutów świeckich. Należałoby włączyć te wspólnoty w nurt życia diecezjalnego i prowadzić z nimi współpracę misyjną. Jedną z form tej współpracy mogłoby być zaproponowanie każdemu z domu zakonnego na terenie diecezji patronatu misyjnego, który polega na wsparciu modlitewnym tych, którzy wyruszyli na misyjny szlak jako *fideidoniści* (kapłani diecezjalni i świeccy).

W ramach spotkań dla przełożonych zakonnych organizowanych w diecezji można wygłosić prelekcję o misjach i zaprezentować misyjne materiały, przekazać najważniejsze wiadomości z życia misyjnego Kościoła diecezjalnego i powszechnego oraz omówić główne idee misyjne zawarte w orędziu papieskim na Niedzielę Misyjną. Szczególnie wskazane byłoby takie spotkanie z przedstawicielem Wydziału Misyjnego właśnie przed Niedzielą Misyjną.

Istotnym elementem jest także pomysł, aby 1 października, czyli we wspomnienie św. Teresy od Dzieciątka Jezus, w katedrze lub w kościele reprezentatywnym dla danej diecezji, została odprawiona Msza św. dla sióstr zakonnych. W ten dzień świętuje się tzw. Misyjny Dzień Zakonnic. 3 grudnia natomiast, czyli w dzień wspomnienia św. Franciszka Ksawerego, można by odprawić Mszę św. w intencji wszystkich kapłanów w diecezji, aby mieli ducha misyjnego i byli otwarci na misje. Warto także w tym dniu zorganizować spotkanie dekanalnych referentów misyjnych.

Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary

Jako jeden z głównych celów na szczeblu diecezjalnym swej działalności stawia sobie organizację Światowego Dnia Misyjnego – tzw. Niedzieli Misyjnej. Uroczyste obchody tego dnia, którego centrum jest zawsze Eucharystia, w sposób szczególny łączą Kościół jako jedną rodzinę misyjną. Uczestnictwo w Światowej Niedzieli Misyjnej jest ważnym znakiem dla katolików całego świata – tych, którzy dają, jak i tych, którzy otrzymują – pokazuje, że wszyscy mamy jedno powołanie misyjne. Diecezja powinna uczestniczyć w Światowym Dniu Misyjnym poprzez programy animacyjne i zbiórkę pieniędzy, z których środki przeznacza się na powszechny fundusz solidarności Dzieła Rozkrzewiania Wiary. Światowy Dzień Misyjny powinien być zarezerwowany na promocję misji w całym świecie, nie mogą jemu towarzyszyć zbiórki czy inicjatywy. Większa część ofiar złożonych podczas Światowego Dnia Misyjnego stanowi naprawdę „wdowi grosz”, ponieważ w dużej mierze pochodzi od ubogich. Ofiary te potwierdzają i podtrzymują święty obowiązek braci i sióstr, aby robić wszystko, co jest możliwe, by pomagać sobie wzajemnie w potrzebach i nieść w sposób skuteczny Ewangelię Chrystusa tym, którzy wciąż czekają, aby ją poznać⁵²¹.

Sekretarz diecezjalny PDRW powinien zachęcać proboszczów do odprawiania comiesięcznego nabożeństwa misyjnego. Można też umieścić taką zachętę wraz z papieskimi intencjami misyjnymi i ogólnymi w diecezjalnym kalendarzu liturgicznym.

Inicjatywą PDRW powinno być wyjście do chorych z prośbą o włączenie się do Misyjnego Apostolstwa Chorych. Taką próbę podjął Referat Misyjny w Gnieźnie. Do wszystkich parafii w diecezji rozesłane zostały specjalne foldery, w których zawarta jest informacja o Misyjnym Apostolstwie Chorych, sposoby włączenia się w to dzieło i propozycja modlitwy. Każdy proboszcz otrzymał list, w którym dyrektor diecezjalny PDM prosi, aby te foldery kapłani w parafii przekazali chorym, odwiedzając ich w ramach pierwszego piątku miesiąca. Takie foldery otrzymali także bezpośrednio Nadzwyczajni Szafarze Komunii św.

⁵²¹ Papieskie Dzieła Misyjne, *Vademecum*, dodatek B, s. 30.

Ważnym aspektem wydaje się także zachęcanie wiernych do studiowania dokumentów o misjach: *Ad gentes*, *Redemptoris missio*, dokument z Aparecidy, *Evangelii gaudium*, adhortacji kontynentalnych: Kościół w Ameryce, Afryce, Azji, Oceanii i w Europie, a także papieskich orędzi misyjnych itp.

Animacja misyjna powinna mieć miejsce również w ramach szeroko rozumianego apostołatu biblijnego, obejmującego: warsztaty biblijne dla katechetów, konkursy biblijne, pogadanki, konferencje, rekolekcje biblijne, dni skupienia i pielgrzymki do Ziemi Świętej. Dzieło Biblijne przecież także może promować ducha misyjnego. Chodzi o coraz pełniejsze i głębsze uświadamianie, że przyjęte z wiarą Słowo Boże powinno wyzwalać chęć dzielenia się Dobrą Nowiną z innymi, aby Ewangelia zbawienia, zgodnie z poleceniem Jezusa, mogła dotrzeć aż po krańce ziemi (por. Dz 1,8). Pewnego rodzaju sugestią może być wspólne zorganizowanie sympozjum biblijno-misjologicznego w diecezji przez Dzieło Biblijne i Referat Misyjny⁵²².

Kolejną formą współpracy misyjnej w ramach struktur diecezjalnych jest wysyłanie do dyrektorów szkół i proboszczów pism popierających i doceniających pracę PDMD w szkołach i parafiach.

Referat Misyjny powinien zachęcać lokalne szkoły katolickie do współpracy w dziele misyjnym, np. do współorganizowania specjalnych wydarzeń w Tygodniu Misyjnym. Warto też zachęcać władze szkolne do nadawania stypendiów imienia misjonarzy pochodzących z lokalnego kościoła, którzy służyli Kościołowi powszechnemu.

Papieskie Dzieło Piotra Apostoła

Sekretariat diecezjalny PDPA powinien przekonywać proboszczów do włączenia się w akcję AdoMis poprzez zachęcanie bierzmowanych do modlitwy za powołania na terytoriach misyjnych i zakup krzyżyka misyjnego dla bierzmowanych. Dochód z ich sprzedaży ma wspierać finansowo Papieskie Dzieło Piotra Apostoła.

3.2. Delegat biskupi ds. misji

Troską diecezji jest przede wszystkim duchowa i materialna pomoc misjonarzom fideidonistom. Permanentną pomoc niesie Diecezjalne Dzieło Misyjne. Na rok 2013 takie misyjne dzieło diecezjalne istniało w 28 diecezjach. Zbieranie funduszy w ramach takiego dzieła przybiera różną postać: jako roczny budżet, jako fundacja lub okazjonalne zbiórki. Diecezjalne dzieło w każdej diecezji zapewniłoby pewną stabilność i przewidywalność pomocy dla misjonarzy, których potrzeby są zawsze duże.

Diecezjalne dzieło misyjne powinno mieć swój statut czy regulamin. Przykładowo, w archidiecezji gnieźnieńskiej powołana została Świętowojciechowa Rodzina Misyjna, której zasadniczym celem jest wspomaganie duchowe i materialne misjonarzy z archidiecezji gnieźnieńskiej oraz ich dzieło ewangelizacyjne⁵²³.

522 Takie sympozjum biblijno-misjologiczne odbyło się w Gnieźnie w dniu 3 X 2015 r. Składało się głównie z dwóch wykładów: biblisty i misjologa.

523 Takie dzieła diecezjalne istnieją już w wielu diecezjach, np. w Katowicach, Tarnowie, Kielcach, Opolu czy Poznaniu.

Aby rozpowszechnić ideę Świętowojciechowej Rodziny Misyjnej, rozesłano listy w celu przedstawienia założeń organizacji oraz zapoznania z potrzebami misjonarzy pochodzących z archidiecezji gnieźnieńskiej. W piśmie zwrócono się z prośbą o pomoc modlitewną i, w miarę możliwości, materialną dla misjonarzy. Adresatami tych listów zostały szczególnie osoby o imionach: Wojciech, Krzysztof, Teresa i Franciszek, ze względu na patronujących im świętych, którzy są szczególnie związani z misyjnym posłannictwem Kościoła. Każdego roku rozsyłane są także podziękowania za udzieloną pomoc, a w okresie świąt Bożego Narodzenia i Zmartwychwstania Pańskiego życzenia świąteczne. Działalność Świętowojciechowej Rodziny Misyjnej polega również na utrzymywaniu stałego kontaktu z misjonarzami i przekazywaniu misjonarzom aktualnych materiałów informacyjnych dotyczących archidiecezji gnieźnieńskiej.

Oprócz troski o misjonarzy powinna być dbałość także o rodziców misjonarzy. Tylko w 11 diecezjach organizowane są dla nich spotkania, szczególnie w okresie Bożego Narodzenia. Dobrze by było, aby w każdej diecezji zorganizować takie spotkanie raz w roku z biskupem diecezjalnym. Delegat biskupi ds. misji mógłby także przynajmniej raz w roku odwiedzić rodziny misjonarzy w ich domach rodzinnych.

Głównym celem animacji misyjnej w diecezji powinny być nowe powołania do pracy na misjach, zarówno wśród duchownych, jak i świeckich. Jeszcze nie wszystkie diecezje stały się *fidei donum* dla Kościoła powszechnego, posyłając na misje swoich kapłanów diecezjalnych i świeckich. Jeżeli chodzi o posyłanie świeckich misjonarzy, to 22 diecezje w Polsce wysłały na misje „bezhabitowych” misjonarzy.

W ostatnim czasie rozwinęła się wśród wiernych świeckich, szczególnie wśród studentów, chęć służby na misjach jako wolontariusz. W myśl zasady „ducha nie gaście” warto wykorzystać ten młodzieńczy zapał i umożliwić im doświadczenie pracy na misjach, a po takim doświadczeniu mogą stać się współpracownikami w diecezji. Diecezjalny Wolontariat Misyjny, który wspierałby diecezjalnych *fideidonistów*, byłby w tym względzie idealnym rozwiązaniem.

Jan Paweł II w swoim słowie skierowanym do uczestników II Krajowego Kongresu Misyjnego w Częstochowie w 1992 r. powiedział: „Kongres jest bardzo potrzebny do ożywienia ducha misyjnego i woli współpracy w dziele ewangelizacji oraz do zwiększenia troski o powołania misyjne”⁵²⁴. Słowa te nie tylko potwierdzają wagę kongresów misyjnych, ale także wytyczają drogę do działania na polu animacji misyjnej.

Idąc za papieskim wskazaniem, wydziały misyjne nie mogą pominąć w planowaniu swej pracy organizowania kongresów. W diecezjach szczególnie powinno to mieć miejsce po ogólnopolskich kongresach tak, by owoce tego, co zostało wypracowane na szczeblu krajowym, przenieść do poszczególnych diecezji i parafii.

Okazją do podsumowania rocznej pracy w zakresie animacji misyjnej Papieskich Dzieł Misyjnych oraz pomocy misjonarzom, jak i przekazania dyrektorowi diecezjalnemu i biskupowi informacji o stanie działań na rzecz misji mogą być diecezjalne spotkania misyjne. Poza charakterem informacyjnym powinny mieć one także charakter formacyjny dla osób należących do Papieskiej Unii Misyjnej. Stąd w programie spotkania powinien znaleźć się wykład misjolo-

⁵²⁴ Por. A. Kmiecik, *Diecezjalne Kongresy Misyjne*, „Papieskie Intencje Misyjne” 3(1993), s. 3–4.

giczny, analiza Papieskiego Orędzia Misyjnego na dany rok, przekazanie aktualnych informacji dotyczących Dzieła Misyjnego w świecie, w Polsce i diecezji, w tym przede wszystkim w parafiach i szkołach. W czasie spotkań przedstawić należy także program działań na przyszłość i konkretne wnioski do dalszej pracy. Wskazana jest obecność biskupa na takim spotkaniu.

3.3. Współpraca Wydziału Misyjnego z poszczególnymi wydziałami kurialnymi⁵²⁵

Animacja misyjna w ramach Wydziału Duszpasterskiego może obejmować swym zasięgiem następujące działania:

1. wprowadzenie do Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej przedstawiciela animatorów misyjnych;
2. wprowadzenie do diecezjalnego „Kalendarza liturgicznego” papieskich intencji ogólnych i misyjnych, zamieszczenia prośby o odprawienie w tym dniu nabożeństwa misyjnego, oznaczenie dni misyjnych oraz zbiórek pieniężnych im towarzyszących;
3. wprowadzenie do formularza „Sprawozdanie duszpasterskie z diecezji za rok...” punktu o animacji misyjnej i wizycie misjonarzy w parafii, a na podstawie przesłanych informacji dokonanie opracowań i zestawień dotyczących m.in. wizyt misjonarzy w parafiach w danym roku;
4. animacja misyjna nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. – w ramach spotkań formacyjnych i rekolekcji szafarze mogą być informowani o działalności misyjnej Kościoła w świecie, w Polsce oraz w diecezji, szafarzom można także zaproponować, aby zachęcali chorych, których odwiedzają, do włączenia się w Misyjne Apostolstwo Chorych;
5. propagowanie w ramach kursów fotografów i operatorów kamer video idei misyjnych, kolportaż kalendarzy i różańców misyjnych oraz rozdawanie folderów misyjnych wśród uczestników wspomnianych kursów.

Animacja misyjna w ramach Wydziału Katechetycznego może polegać na:

1. organizowaniu animacji misyjnej wśród katechetów, m.in. poprzez przygotowanie rekolekcji, dni skupienia i warsztatów katechetycznych w aspekcie misyjnym, konkursów i kongresów misyjnych, zachęcanie katechetów, by przygotowywali swoich uczniów do udziału w nich;
2. udziale dyrektora Referatu Misyjnego (lub jego przedstawiciela) w inauguracji roku katechetycznego w ramach tzw. Diecezjalnego Dnia Katechetycznego; jest to wyjątkowa okazja do przekazania ważnych informacji na temat m.in. planowanych inicjatyw misyjnych w nowym roku katechetycznym, gdyż większość katechetów pracujących w diecezji uczestniczy w tym spotkaniu;

---

⁵²⁵ Por. F. Jabłoński, *Gnieźnieński Kościół...*, dz. cyt., s. 147–152.

3. objęciu współpracą misyjną organizowanej przez Wydział Katechetyczny formacji intelektualnej (warsztaty metodyczne, spotkania katechetyczne dla księży prefektów) oraz wizytacji katechetycznych;
4. objęciu współpracą misyjną organizowanej przez Wydział Katechetyczny formacji duchowej (adwentowe dni skupienia, rekolekcje, pielgrzymka nauczycieli i katechetów na Jasną Górę czy do innych sanktuariów);
5. objęciu współpracą misyjną organizowanych przez Wydział Katechetyczny festiwali twórczości religijnej osób niepełnosprawnych, olimpiad teologii katolickiej, konkursów z okazji Dnia Papieskiego, biblijnych i innych;
6. posyłaniu chętnych katechetów na szkolenia ogólnopolskie lub diecezjalne w zakresie działalności Szkoły Animatora Misyjnego. Jest to inwestycja w formowanie przyszłych animatorów misyjnych;
7. zapraszaniu do udziału w spotkaniach z katechetami krajowych przedstawicieli zarówno Papieskiej Unii Misyjnej, jak i Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci.

Animacja misyjna w ramach Referatu ds. Młodzieży powinna opierać się na włączaniu w podejmowane przez Referat inicjatywy i umisyjnianiu ich:

1. przy okazji Dnia Młodzieży w Niedzielę Palmową czy Dnia Młodych podczas obchodów uroczystości św. Stanisława Kostki – zaproponować młodym spotkanie z misjonarzem lub zaproszenie zespołu muzycznego wykonującego piosenki misyjne;
2. w czasie dni skupienia w Wielkim Poście, w Adwencie oraz podczas pieszych pielgrzymek i pielgrzymek maturzystów na Jasną Górę zaproponować konferencje o tematyce misyjnej głoszone np. przez referenta misyjnego oraz konferencje powołaniowe przygotowane przez przedstawicieli zgromadzeń i zakonów misyjnych.

Animacja misyjna Żywego Różańca to przede wszystkim:

1. zachęcanie do modlitwy w intencji dzieła misyjnego na misyjnym – pięciokolorowym różańcu;
2. przesyłanie do członków Żywego Różańca papieskich intencji (ogólnych i misyjnych) w ramach akcji: „Papieskie Intencje Misyjne w każdym Kościele parafialnym i domowym”;
3. przesyłanie do grup Żywego Różańca dwumiesięcznika „Misje Dzisiaj”.

Bardzo dogodnym, choć słabo „wykorzystywanym” miejscem, w którym mogłaby odbywać się bardzo owocna animacja misyjna są diecezjalne domy rekolekcyjne. Warto zachęcić dyrektora takiego domu (we współpracy z referentem misyjnym) do:

1. wyposażenia pokoi rekolekcyjnych w Pismo święte, w kalendarze misyjne oraz w obrazy świętych patronów misji, świętych i misjonarzy;

2. wyłożenia w kaplicy folderów z modlitwami za misje, szczególnie z papieskimi intencjami, oraz różańców misyjnych;
3. zorganizowania wystawy misyjnej;
4. wzbogacenia zbiorów w bibliotece o książki misjologiczno-misyjne;
5. zaprenumerowania czasopism misyjnych do czytelnicy;
6. zapraszania dyrektora diecezjalnego PDM z katechezą o misjach dla osób uczestniczących w rekolekcjach czy dniach skupienia.

Różne instytucje misyjne działające na terenie diecezji winny działać nie tylko na papierze, ale faktycznie wzajemnie się szanować i budzić świadomość misyjną wśród wiernych.

3.4. Seminarium

Seminarium diecezjalne jako „serce” diecezji pełni też ważną rolę dla misji. W seminarium w ramach formacji intelektualnej klerycy uczestniczą w wykładach z misjologii. Oprócz misjologii ważną rolę w formacji pastoralnej pełni Kleryckie Koło (Ognisko) Misyjne. Jego działalność przygotowuje do pracy animacyjnej w parafii.

Stan tych dwóch ważnych elementów w swoich seminariach powinien stać się troską każdego dyrektora PDM i delegata biskupiego ds. misji.

Przyjrzyjmy się bliżej propozycjom działań przeprowadzonych na rzecz formacji misyjnej kleryków.

Wykłady misjologiczne powinny zawierać następujące zagadnienia: misjologia biblijna, teologia misji, historia misji, duszpasterstwo dla misji, misje w kontekście innych religii oraz nowe ruchy religijne. Nie powinno zabraknąć w ramach wykładów tematu związanego z odpowiedzialnością rodziny za misje. Student mógłby otrzymać certyfikat ukończenia misjologii oraz materiały do pracy animacyjnej w parafii.

Wykładowca misjologii powinien poszukiwać sposobów na zmotywowanie profesorów seminaryjnych do włączenia nauczania o misjach w regularny program nauczania takich przedmiotów, jak: patrologia, historia Kościoła lub eklezjologia. Należałoby włączać tematy ze Starego i Nowego Testamentu, które korespondują z tematyką misyjną i ewangelizacyjną. Profesorowie seminaryjni – na swoich „dogmatycznych, biblijnych, moralnych i historycznych przedmiotach” – powinni „skupić uwagę na aspekcie misyjnym, tak aby formować świadomość misyjną w przyszłych księżach” (*Ad gentes*, nr 39). Trzeba by też przypominać o tym fakcie, że każda posługa duszpasterska mieści się w powszechnej misji, jaką Chrystus powierzył Apostołom (por. *Redemptoris missio*, nr 23). Ponadto wychowawcy powinni wychowywać seminarzystów do „lepszego zrozumienia kondycji świata i Kościoła tak, aby potrzeba intensywniejszej ewangelizacji stała się dla nich jasna i karmiła ich zapaf” (*Ad gentes*, nr 39)⁵²⁶.

---

526 Por. The Committee on World Mission of the United States Conference of Catholic Bishops (USCCB), The document Teaching the Spirit of Mission Ad Gentes: Continuing Pentecost Today, U.S.A. 2005, <http://www.usccb.org/beliefs-and-teachings/what-we-believe/teaching-the-spirit-of-mission-ad-gentes-continuing-pentecost-today.cfm> [dostęp: 28.11.2014].

W ramach formacji misyjnej w seminarium warto zwrócić uwagę na następujące sugestie:

1. coroczny misyjny dzień skupienia, np. w Uroczystość Objawienia Pańskiego;
2. pod koniec formacji zorganizować w porozumieniu z diecezjalnym dyrektorem PDM wyjazd np. do krajowej siedziby PDM, który pozwoli alumnom na ugruntowanie informacji o wszystkich czterech Papieskich Dziełach Misyjnych;
3. obchodzić Światową Niedzielę Misyjną jako wspólnota seminaryjna oraz brać udział w szerszych obchodach, takich jak Niedziela Misyjna w katedrze;
4. corocznie, np. w październiku, organizować w seminarium wystawę misyjną, wykorzystując prawdziwe historie i obrazy z pracy misyjnej;
5. gromadzić eksponaty przywożone z krajów misyjnych przez misjonarzy, tworząc muzea misyjne i wystawy otwarte dla gości;
6. gromadzić filmotekę misyjną, organizując dla odwiedzających je grup specjalne projekcje.

Ważnym sposobem kształtowania świadomości misyjnej są spotkania misjonarzy i promotorów misji z całą społecznością seminaryjną.

Oprócz wizyt misjonarzy wspólnota seminaryjna powinna być animowana i formowana misyjnie także w ramach rekolekcji, dni skupienia, konferencji ascetycznych czy wieczornic.

W seminariach warto propagować Misyjne Koła Różańcowe. Odwołując się do idei Pauliny Jaricot, która była inicjatorką ruchu Żywy Różaniec, klerycy – łącząc się w grupy 20-osobowe – mogliby tworzyć żywą „różę misyjną”. Ponadto w każdą pierwszą sobotę miesiąca można by w seminarium odmawiać różaniec w intencji misji.

Biblioteka seminaryjna powinna być wyposażona w książki misjologiczno-misyjne, a czytelnia w aktualne czasopisma misyjne. Klerycy mogliby także zaangażować się w diecezjalne inicjatywy, np. w przygotowanie audycji misyjnych lub też w pomoc w redagowaniu biuletynu misyjnego, o ile jest wydawany w diecezji lub też sami wydawać taki periodyk.

Pogłębianiu misyjnej świadomości diecezjalnego duchowieństwa służy, na etapie formacji seminaryjnej, możliwość angażowania się w prace Kleryckiego Ogniska Misyjnego, a po święceniach diakonatu poprzez czynne członkostwo w Papieskiej Unii Misyjnej. Historia uczy, że działalność w Ognisku Misyjnym służy budzeniu wśród kleryków powołań misjonarskich. Warto przy tej okazji przypomnieć, że pierwsze w Polsce Kleryckie Ognisko (Koło) Misyjne powstało w Kielcach w 1920 r., następne w Pelplinie, Łodzi, Sandomierzu i Płocku (1927 r.), w Poznaniu (1928 r.) oraz w Gnieźnie i Włocławku (1929 r.)⁵²⁷.

Praca Ogniska Misyjnego powinna mieć swój regulamin, w którym zawarte byłyby cele, sposoby ich realizacji oraz struktura. Przykładowo strukturę Ogniska Misyjnego mogą tworzyć: prezes, sekretarz, skarbnik, kronikarz, bibliotekarz, kolporter czasopism i książek misyjnych, kolporter znaczków, odpowiedzialny za gazetkę ścienną czy stronę internetową. W działalności Ogniska Misyjnego zaleca się wpisanie permanentnych spotkań formacyjnych, w których

⁵²⁷ Por. F. Jabłoński, *Ognisko Misyjne w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie ma już 80 lat*, „Misjonarze Kombonianie” 2(2009), s. 12–13.

powinien uczestniczyć opiekun oraz przedstawiciele diecezjalnych struktur misyjnych. Na program spotkania mogą się składać następujące elementy:

1. odczytanie fragmentu z Pisma świętego odnoszącego się do posłania misyjnego;
2. modlitwa według Papieskiej Intencji Misyjnej na dany miesiąc;
3. zakończenie modlitwy krótką litanią do misyjnych patronów i animatorów: św. Franciszka Ksawerego, św. Teresy od Dzieciątka Jezus. bł. Teresy Ledóchowskiej – patronki współpracy misyjnej, bł. Pawła Manny – założyciela PUM, św. Jana Pawła II – gorliwego papieża – misjonarza i świętych małżonków Ludwika i Zeli Martin;
4. wygłoszenie przez członka Ogniska referatu poświęconego m.in.: dokumentom Kościoła dotyczącym spraw misji, postaciom wielkich misjonarzy, problemom misyjnym w różnych krajach, życiu rodzin na misjach itp.;
5. świadectwo misjonarza;
6. sprawozdanie z działalności animacyjnej;
7. słowo opiekuna;
8. modlitwa za misjonarzy i o nowe powołania do seminarium i do pracy na misjach.

Spotkania można ubogacić filmem misyjnym lub misyjną prezentacją multimedialną. Warto także prezentować nowości wydawnicze: książki, czasopisma misyjne i misjologiczne⁵²⁸.

Ważnym zadaniem Ogniska Misyjnego jest animacja obejmująca całą wspólnotę seminarną. Działalność ta zmierzać powinna ku temu, aby całą rodzinę seminarną włączyć w modlitwę w intencji misji. Szczególnie powinno to mieć miejsce w Niedzielę Misyjną oraz w następujący po niej Tydzień Misyjny i raz w miesiącu w tzw. Dniu Misyjnym.

Dobrze, jeśli Ognisko Misyjne włączy się także w organizowanie różnego rodzaju jednorazowych akcji w celu zbierania ofiar materialnych na misje. Jedną z takich inicjatyw może być np. kolęda misyjna – akcja w uroczystość Objawienia Pańskiego. Członkowie Ogniska, odwiedzając mieszkania moderatorów, profesorów oraz kleryków: śpiewając kolędy, prowadząc modlitwę w konkretnej intencji misyjnej oraz za mieszkańców odwiedzanego mieszkania czy seminarnego pokoju, składając świąteczne życzenia, przy okazji mogą zbierać ofiary na misje, włączając się w ogólnopolską akcję „Kolędników misyjnych”.

Animacja misyjna prowadzona przez członków Ogniska może także przybrać postać *ad extra*, szczególnie w parafiach, gdzie klerycy oprócz kazań o tematyce misyjnej i czynnego udziału w liturgii mogą prowadzić także kolportaż materiałów misyjnych.

W ramach kazań powołaniowych czy kazań pasyjnych klerycy mogliby także podejmować aspekt misyjny.

Inną inicjatywą jest również utrzymywanie przez kleryków kontaktu z innymi Ogniskami Misyjnymi i organizowanie spotkań w rejonach. Alumni powinni mieć możliwość udziału w kongresach misyjnych czy misyjnych spotkaniach ogólnopolskich i diecezjalnych oraz w Szkołach Animatorów Misyjnych.

---

528 Por. F. Jabłoński, *Gnieźnieński Kościół...*, dz. cyt., s. 61–66.

Animacja misyjna prowadzona przez członków Ogniska może także przybrać postać *ad gentes*. Wyjątkowo cenna jest możliwość wyjazdu na praktyki pastoralne do krajów misyjnych oraz do innych krajów. Takie doświadczenie wzmacnia zaangażowanie kleryków i może być także załączkiem przyszłego powołania misjonarskiego. O takie formy uczestnictwa powinni zadbać zarówno rektor seminarium, jak i dyrektor diecezjalny Papieskich Dzieł Misyjnych.

Jedną z inicjatyw PDPA jest misyjny bukiet na misje zaproponowany diakonom i neoprezbiterom.

4. Realizacja odpowiedzialności misyjnej w parafii

Jeżeli chodzi o drugą strukturę, jaką jest parafia, to trzeba zaznaczyć, że i tutaj istnieje wiele możliwości oddziaływania misyjnego na wiernych. Parafia w ramach posługi słowa, sakramentalnej i pasterskiej może formować wiernych pod względem misyjnym.

Z tych trzech możliwości zatrzymajmy się szczególnie na katechizacji i przygotowaniu do przyjęcia sakramentów.

S. Noceti zauważa, że coraz powszechniejsze wśród katechetów i duszpasterzy są głosy dotyczące niewystarczalności tradycyjnej praktyki inicjacji chrześcijańskiej. Dostrzega się, że niewystarczająca wydaje się katecheza szkolna i doktrynalna. Ewidentny kryzys modelu katechezy odsyła głębiej do kryzysu modelu Kościoła, w którym formacja jest odbierana i gdzie przez wychowanie do wiary jest przekazywana. Jest to model Kościoła oparty na przynależności tradycyjnej, społecznej (przez urodzenie, z ojca na syna) oraz na życiu sakramentalnym i trosce duszpasterskiej o tych, którzy już są katolikami. Model eklezjalny i związany z nim model katechetyczny odziedziczone po potrydenckiej wizji Kościoła nie sprawdzają się już w zmienionym kontekście społecznym i kulturowym silnie zsekularyzowanym, w *societas* już nie *Christiana*, w której procesy tożsamości tworzą się zgodnie z kanałami formacyjnymi i perspektywami interpretacyjnymi tematu „inni” względem przeszłości⁵²⁹.

Następnie Noceti wskazuje, że należy zastanawiać się na nowo nad duszpasterstwem chrzcielnym. Nie można, po pierwsze, mylić „inicjacji chrześcijańskiej” z „sakramentami inicjacji”, które są częścią drogi, nawet jeśli pełnią one rolę *fons et culmen*, skoro przez nie otrzymuje się łaskę, dar Boży, przekraczający jakiegokolwiek przygotowanie czy osobistą formację. Sakramenty inicjacji nie mogą zostać oddzielone od drogi formacyjnej, poprzedzającej i mistagogicznej, która je wspiera i usposabia do przyjęcia łaski otrzymanej później na drodze przyswajania. Po drugie należy nieustannie przypominać, że celem jest zawsze i dla wszystkich dorosłe życie chrześcijańskie, naznaczone wyznawaniem wiary i czynnym udziałem w Eucharystii⁵³⁰.

Tak ukierunkowana droga formacyjna z pewnością zrodzi wielu dojrzałych katolików, których wiara będzie kierowała na troskę o misyjne dzieło Kościoła.

Oprócz tej zasadniczej drogi można proponować dla parafii kilka sugestii.

529 Por. S. Noceti, *Battesimo: Indizio Di Cammino Di Fede*, w: S. Niccoli, E. i M. Tortalla (red.), *Educare Da Christiani In Famiglia*, Roma 2009, s. 99–100.

530 Por. Tamże.

Ważnym elementem animacji misyjnej parafii jest wizyta dyrektora diecezjalnego PDM czy delegata biskupiego ds. misji. Centralnym punktem takiej wizyty w parafii powinna być zawsze Eucharystia z kazaniem o tematyce misyjnej. Dobrze, gdy spotkaniu z wiernymi towarzyszyć będzie wystawa misyjna, a wierni zostaną zaopatrzeni w foldery, czasopisma i różańce misyjne. Wszystko to pomoże zachęcać do wsparcia duchowego i materialnego misjonarzy. W programie wizyty można także zaplanować czas na indywidualne spotkania z chętnymi parafianami czy np. wyświetlenie misyjnego filmu.

Warto zastanowić się także nad umisyjnieniem rekolekcji parafialnych – rekolekcjonista w swoich kazaniach i naukach mógłby nawiązywać do problematyki misyjnej.

W animację misyjną warto włączyć misjonarzy, którzy przyjeżdżają do diecezji na krótszy czy dłuższy urlop (można ich także poprosić np. o głoszenie rekolekcji).

Swój wkład w umisyjnianie parafii mogą mieć także klerycy z misyjnych zakonów, gdzie praktykowane są wyjazdy na parafie, szczególnie w ramach Tygodnia Misyjnego.

W parafiach warto położyć większy nacisk na umisyjnienie nabożeństw. Można np. zaproponować, aby w pierwsze czwartki miesiąca odmawiany był różaniec misyjny. Wątki misyjne można wpleść również w adorację Najświętszego Sakramentu oraz w adorację przy żłóbku. Można by także – na wzór stojącej przy stajence skarbonki-aniola, do której dzieci wrzucają ofiarę – postawić przy żłóbku skarbonę z napisem „Twój dar dla krajów misyjnych darem dla Dzieciątka Jezus”.

Ważne z punktu widzenia duszpasterskiego jest ukazywanie wiernym wątków misyjnych w ramach kultu Matki Bożej i świętych. Piękną okazją do budzenia modlitwy za misje w parafiach i rodzinach jest peregrynacja obrazu Matki Bożej Częstochowskiej – warto zachęcać rodziny, by powierzały Maryi także cały Kościół misyjny oraz uczyć, jak ważna jest duchowa i materialna pomoc diecezjalnym misjonarzom. Podobnie, gdy w parafiach mają miejsce peregrynacje obrazów świętych czy ich relikwii. Warto wszystkie te wydarzenia uczynić także momentem formacji i animacji misyjnej.

Może warto pomyśleć, aby w pierwszą niedzielę miesiąca w poszczególnych parafiach diecezji dzieci prowadziły adorację misyjną, modląc się w intencji misji i papieża.

Z kolei w październiku dzieci mogłyby bardziej aktywnie włączyć się w organizowanie różańca w intencji misji. Warto także proponować dzieciom modlitwę w papieskich intencjach misyjnych. Charakter misyjny mogą mieć również pieśni i piosenki religijne wykonywane między poszczególnymi częściami różańca.

Rekolekcje wielkopostne dla dzieci i młodzieży – to także wspaniała okazja do animacji misyjnej i do modlitwy za misje. Należałoby zaproponować, aby w czasie tych rekolekcji częściej podejmowano tematykę misyjną. W jednym dniu (z trzech dni) rekolekcji można zorganizować scenkę czy przedstawienie o tematyce misyjnej. Warto też przygotować w tym dniu wystawę misyjną i uczyć rekolektantów pieśni religijnych z krajów misyjnych i prowadzić modlitwę za misje.

Dalej, Msza św. misyjna w pierwszą rocznicę I Komunii św. mogłaby być przypomnieniem, że dzieci rok temu uczestniczyły w akcji „kopertki misyjne” w Białym Tygodniu, zbierając ofiary dla dzieci z krajów misyjnych, wspierając tym samym Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci.

Przy tych okazjach można także zachęcać, aby dzieci systematycznie włączały się w spotkania Ogniska Misyjnego.

W większości parafii są gabloty – mogłyby one także zawierać informacje misyjne.

Jest także wiele innych działań o profilu misyjnym, które można by z powodzeniem wprowadzić w życie parafii. Nie sposób wszystkich omówić, dlatego chociaż wspomnijmy o niektórych z nich, m.in. o:

1. zapraszaniu do parafii tych księży i zakonników, którzy przybyli do Polski z innych krajów świata, aby opowiedzieli o swojej posłudze ewangelizacyjnej w ich rodzinnych diecezjach;
2. angażowaniu misjonarzy do celebracji liturgii i wygłaszania homilii;
3. popularyzowaniu wśród Ludu Bożego, w szczególności wśród chorych lub niepełnosprawnych tych, którzy chcą „ofiarować swoje modlitwy i pokutę Bogu w intencji ewangelizacji świata” za wzorem św. Teresy z Lisieux (por. AG 38);
4. podejmowaniu gości z misyjnych ośrodków zagranicznych lub wysyłaniu z parafii grup reprezentacyjnych na pobyt misyjny lub krótkoterminową praktykę misyjną;
5. w okresie Bożego Narodzenia można zaproponować konkurs (parafialny lub diecezjalny) na misyjną szopkę bożonarodzeniową.
6. organizowaniu rajdów misyjnych np. do sanktuariów diecezjalnych.

Osobnym miejscem, w którym powinna odbywać się animacja misyjna, a którego – co trzeba podkreślić – nie wolno zaniedbać, jest szkoła.

Wcześniej, kiedy lekcje religii odbywały się w salkach katechetycznych, animacja misyjna odbywała się m.in. w ośrodkach katolickich. Z chwilą, gdy nauczanie religii powróciło do szkół, sytuacja uległa dużej zmianie. Coraz częściej do szkół zapraszani są misjonarze, którzy prezentują dzieciom i młodzieży zdjęcia i filmy ze swojej placówki misyjnej, dzielą się doświadczeniem misyjnej pracy i zawsze podkreślają wagę modlitwy w intencji misjonarzy. Przy okazji swych wizyt w szkołach rozmawiają także z katechetami i animatorami o różnych możliwościach włączenia się w animację misyjną.

Ważnym elementem animacji misyjnej w szkołach jest także organizowanie konkursów wiedzy, plastycznych czy literackich o tematyce misyjnej, prezentowanie wystaw misyjnych, głoszenie prelekcji przez przedstawicieli Referatu Misyjnego, wzbogacanych pokazami multimedialnymi.

Warto zwrócić uwagę na to, że parafia składa się szczególnie z domów rodzinnych, których nazywa się „Kościołami domowymi”. W dekrecie *Ad gentes* w rozdziale poświęconym współpracy całego Kościoła w dziele misyjnym – gdzie była zaakcentowana rodzina – za pierwszy i podstawowy obowiązek misyjny uznano głęboko chrześcijańskie życie objawiające się w całkowitej służbie Bogu i miłości wobec bliźniego. „W łonie rodziny – jak czytamy w adhortacji *Evangelii nuntiandi* – wszyscy jej członkowie ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji. Rodzice nie tylko dzielą się z dziećmi Ewangelią, ale mogą od nich odebrać tę Ewangelię wyrażoną głęboko życiem” (por. EN 71). Ewangelizacja rodziny zatem powinna stanowić priorytet wszelkich duszpasterskich programów, tak aby każda rodzina chrześcijańska mogła stać się

uprzywilejowanym miejscem dla ewangelicznego świadectwa, prawdziwym Kościołem domowym, wspólnotą, która wierzy i ewangelizuje, wspólnotą prowadzącą dialog z Bogiem i otwartą na służbę w Kościele, stosownym miejscem rodzenia się i promocji misyjnych powołań⁵³¹.

Realizacja tych wszystkich założeń zależy w dużej mierze od misyjnego zaangażowania duszpasterzy.

5. Mass media a misje

II Polski Synod Plenarny w swoich statutach nakłada Kościołom diecezjalnym obowiązek informacji o pracy misjonarzy i ich potrzebach przez redagowanie czasopism misyjnych, specjalne programy radiowe i telewizyjne oraz inne pomoce audiowizualne. Synod zobowiązuje czasopisma i rozgłośnie katolickie do budzenia żarliwości misyjnej przez sprzyjanie kontaktom czytelników i słuchaczy z misjonarzami, organizowanie konkursów i zbiórek oraz wsparcia modlitewnego (II PSP 68- 69). Nad wypełnieniem tego zobowiązania powinien czuwać dyrektor diecezjalny PDM.

Szczególną formą promowania dzieła misyjnego oraz misjonarzy są kalendarze misyjne. Powinny one jednak zawierać elementy formacyjne, których często brakuje w kalendarzach wydawanych przez wydawnictwa katolickie (np. w wielu brak zaznaczonych imion świętych czy błogosławionych oraz dni misyjnych w ciągu roku). W tym miejscu wart zauważenia jest kalendarz wydawany przez Świętowojechieową Rodzinę Misyjną. Publikacja ta miała charakter kalendarza liturgiczno-misyjnego. Zaznaczone w nim były wspomnienia świętych i błogosławionych (kolor czarny), święta (kolor niebieski), uroczystości (kolor czerwony) i dni misyjne w ciągu roku (kolor zielony). W poszczególnych miesiącach umieszczona została papieska intencja misyjna. Kalendarz drukowany był w latach 2001–2012 i trafiał każdego roku do ok. 6 tys. osób. Inną formą animacji jest wydawanie i kolportaż materiałów okolicznościowych, np.: folderów, ulotek i naklejek, legitymacji, podkładek komputerowych.

Ważnym narzędziem do wykorzystania w animacji misyjnej jest Internet i portale społecznościowe, artykuły o misjach w lokalnej prasie oraz wystawy misyjne stałe lub ruchome.

Dobłą ideą jest organizowanie misyjnych wystaw w diecezji. Można by stworzyć ogólnodiecezjalną wystawę, która byłaby użyczana każdej parafii. Wystawę taką organizowano by nie tylko w niedzielę, ale również w okresach, kiedy wierni licznie chodzą do kościoła, np. w maju (w czasie nabożeństw majowych) czy w październiku (w czasie nabożeństw różańcowych). Jak już wspomniano, wystawa ta mogłaby wędrować od parafii do parafii. Zawierałaby dwa elementy: pierwszy to informacje na temat Papieskich Dzieł Misyjnych i ich działalności, drugi element to wiadomości dotyczące diecezjalnego dzieła misyjnego i ukazujące pracę poszczególnych misjonarzy z diecezji.

W diecezji warto by zrobić także wystawę, która prezentowałaby wydane dotychczas książki, kalendarze czy foldery przedstawiające pracę misyjną kapłanów diecezjalnych.

531 Por. F. Jabłoński, *Udział rodziny w misyjnym dziele Kościoła*, [w:] Z. Sobolewski, *IV Krajowy Kongres Misyjny 12-14 VI 2015. Radość Ewangelii źródłem misyjnego zapędu. Konferencje, scenariusze katechez*, Warszawa 2014, s. 31–35.

Należy w tym miejscu wspomnieć, że w diecezjach organizowane są różnego rodzaju festiwale piosenek religijnych. Można by od czasu do czasu zaproponować festiwal piosenki religijnej z terytoriów misyjnych.

Ważną rzeczą w diecezji jest diecezjalna Kronika misyjna, która powinna być systematycznie uzupełniana. Rolę takiej kroniki mogłyby odgrywać także strony internetowe poszczególnych diecezji.

Ciekawą inicjatywą jest również organizowanie w sanktuariach diecezjalnych punktów informacyjnych na temat Papieskich Dzieł Misyjnych i diecezjalnego Dzieła Misyjnego, a także stałych wystaw misyjnych.

6. Wyższe uczelnie na rzecz misji

Struktury naukowe to także ważna przestrzeń do budowania współpracy misyjnej, przede wszystkim zaś do przygotowywania właściwego środowiska dla jej rozwoju. Od wielu lat toczy się dyskusja nad obecnością przedmiotu „misjologia” w seminariach duchownych oraz misyjnej formacji w żeńskich zakonnych domach formacyjnych. Z ostatnich danych wynika, że misjologia wykładana jest w 23 seminariach diecezjalnych⁵³².

Innym zagadnieniem do zrealizowania jest także program wykładów dla tego przedmiotu, który zazwyczaj zawiera tylko 15 godzin wykładowych. Chodzi o pewne minimum, które tworzyłoby całość i jednolitość wykładowego materiału w poszczególnych seminariach w Polsce w ramach misjologii.

Istotnym problemem jest również wciąż za mała liczba artykułów misjologów publikowanych w czasopismach teologicznych wydawanych w Polsce. Zmiany wprowadzone w tym zakresie z pewnością przyczyniłyby się do budzenia i wzrostu świadomości misyjnej teologów. Ponadto w czasopismach tych za rzadko poruszana jest tematyka misyjno-misjologiczna przez teologów z innych dziedzin teologicznych.

Kontynuując wątek publikacji o tematyce misyjnej, trzeba też podkreślić, że w różnych książkach i czasopismach zdecydowanie brakuje bezpośredniej zachęty do pracy na misjach. Problem ten unaocznia m.in. ks. Piero Gheddo w swojej książce wydanej z okazji 50-lecia pracy dla Kościoła i Trzeciego Świata. Píše on: „Dnia 26 maja 1998 r. przemawiałem w małej lombardzkiej diecezji. Wręczono mi publikację przygotowaną przez Diecezjalne Centrum Misyjne oraz Diecezjalne Centrum Duszpasterstwa Młodzieży, zatytułowaną Świat sprawiedliwszy zaczyna się od Ciebie – Różne style życia: napisana z myślą o młodzieży, interesująca, konstruktywna. Wymienionych było około trzydziestu propozycji: krytyczna konsumpcja, informacja alternatywna, służba wojskowa a konflikt sumienia, odpowiedzialna turystyka, oszczędność etyczna, sprawiedliwy handel, wychowanie do pokoju, rok wolontariatu społecznego, adopcja na odległość, segregacja śmieci itp. Całkowicie brakuje propozycji związanej

532 Misjologia wykładana jest w następujących seminariach diecezjalnych: Bielsko-Biała, Bydgoszcz, Elbląg, Ełk, Gdańsk, Gliwice, Gniezno, Gorzów, Kalisz, Katowice, Kielce, Koszalin, Opole, Pelplin, Przemyśl, Radom, Rzeszów, Sosnowiec, Szczecin, Świdnica, Tarnów, Warszawa-Praga, Włocławek; por. Por. K. Szymczycha, Analiza kwestionariusza (mps).

z powołaniem misyjnym: brakuje misji, brakuje modlitwy, brakuje życia chrześcijańskiego, brakuje Jezusa Chrystusa (!) w tekście przygotowanym przez diecezjalne instytucje zajmujące się animacją misyjną i duszpasterstwem młodzieży! Apelując dalej do Czytelnika, zadaje pytania, które powinny skłonić do głębszego zastanowienia się nad wspomnianym problemem. „Czy codzienna modlitwa – pyta autor wspomnianej książki – nie jest «stylem życia», który czyni świat sprawiedliwszym? Zdaje się, że nie, o tym się nie mówi (...) Czy możliwe jest, że młody człowiek zostanie księdzem-misjonarzem lub siostrą-misjonarką, prowadząc «segregację śmieci» lub «sprawiedliwy handel»? Postawy wspańiałe, ale nie mające nic wspólnego z animacją misyjną”.

Idąc dalej, zwróćmy uwagę na prężnie działające w Polsce Uniwersytety Trzeciego Wieku oraz Kluby Inteligencji Katolickiej. Stanowią one dobrą „przestrzeń”, by i tutaj odbywały się wykłady o tematyce misyjnej lub też spotkania z misjonarzami. Co więcej, tematyka misyjna powinna pojawiać się również w pracach grup synodalnych, które pracują z chwilą powołania diecezjalnego synodu.

Pastoralny dokument misyjny Konferencji Episkopatu USA, wskazując na edukację misyjną, apeluje „do wszystkich wychowawców, aby pomogli katolikom w lepszym zrozumieniu zadania i potrzeb dzisiejszej misji. Teologiczne badania powinny zawierać silną misyjną emfazę, tak niezbędną dla formacji przyszłych księży i liderów. Następnie autorzy tekstów katechetycznych powinni podkreślać odpowiedzialność misyjną każdego chrześcijanina, tak aby młodzi ludzie mogli być wyedukowani od najwcześniejszych lat w tym istotnym aspekcie życia Kościoła”⁵³³.

Dyskusja panelowa

Przedstawiamy wnioski z dyskusji w grupie tematycznej poświęconej „umisyjnianiu” struktur w Polsce. Uczestnicy spotkania po wysłuchaniu referatu podzielili się następującymi wnioskami i swoimi uwagami:

1. umisyjniac to, co jest w życiu parafialnym i diecezjalnym. Przykładem może tutaj być ruch „Domowy Kościół” czy inne grupy apostołskie i stowarzyszenia;
2. modlić się za biskupów i kapłanów, aby byli bardziej otwarci na misję;
3. większą uwagę zwrócić na dekanat i możliwości podejmowania inicjatyw na rzecz misji w tej strukturze;
4. potrzebna jest stała formacja misyjna dla katechetów i chętnych pragnących być animatorami misyjnymi;
5. położyć większy akcent na rodzinę i jej możliwości współpracy misyjnej;
6. dużą możliwość w parafii stwarza modlitwa wiernych, która powinna uwzględniać Papieską Intencję Misyjną i Ogólną oraz bieżące sprawy Kościoła powszechnego;

⁵³³ *A Pastoral Statement on World Mission „To the Ends of the Earth”*:
<http://old.usccb.org/wm/earth.shtml#conclusion> [dostęp: 15.08.2011].

7. wierni świeccy powinni wychodzić z inicjatywami w swojej parafii do duszpasterza i konkretnymi projektami misyjnymi, które sami zrealizują;
8. instytucje, takie jak: Papieskie Dzieła Misyjne, sekretariaty i referaty misyjne w diecezjach i zakonach, parafie i ogniska misyjne winny wymieniać doświadczenia, udostępniać sobie wzajemnie materiały i wspólnie organizować spotkania.

Grupa II

NOWE SPOJRZENIE NA MISJE „AD GENTES”

O. prof. dr hab. Jarosław Róžański OMI, UKSW Warszawa

Ks. prof. dr hab. Jarosław Róžański OMI z UKSW, który rozpoczął od przywitania zebranych uczestników. Następnie zaprezentował swoje przedłożenie dotyczące pojęcia misji na przestrzeni dziejów. Za encykliką Jana Pawła II *Redemptoris missio* zostały postawione pytania: *Czy misje wśród niechrześcijan są jeszcze aktualne? Czyż nie zastąpił ich może dialog międzyreligijny? Czy ich wystarczającym celem nie jest ludzki postęp? Czy poszanowanie sumienia i wolności nie wyklucza jakiegokolwiek propozycji nawrócenia? Czy nie można osiągnąć zbawienia w jakiegokolwiek religii? Po cóż zatem misje?* Pytania te są wołaniem o odnowę wiary, odnowę teologii misji, niosącej ich uzasadnienie i ukazującej ich właściwy cel oraz jego realizację. Zrodziły się one bez wątpienia w obliczu wielu przemian, charakterystycznych dla drugiej połowy XX w., obejmujących także teologię. Wpłynął na nie również dający się odczuć w tym czasie kryzys wiary w *starej Europie*.

Prelegent mówiąc o zmianach w pojmowaniu misji na przestrzeni wieków podkreślił, że od samego początku Kościół był misyjny, jednak termin misja nie był używany i nie znajduje się on w *Dziejach Apostolskich* czy *Listach Apostolskich*, pojawił się dopiero w XVI w. Wcześniej działalność misyjna była przedstawiona za pomocą takich zwrotów jak *głosić Ewangelię*, *głosić Chrystusa*, czy *w Imieniu Chrystusa spełniać posłannictwo Boga*. Wraz z edyktem mediolańskim radykalnie zmieniła się sytuacja chrześcijaństwa, które przestało być religią prześladowaną i elitarną zarazem, a przekształciło się w religię państwową. Tym samym pojawiało się niebezpieczeństwo, iż powiązania z władzą państwową doprowadzą w konsekwencji do jej podporządkowania. I rzeczywiście: edykt mediolański oznaczał dla dzieła misyjnego z jednej strony otwarcie dróg we wszystkich kierunkach, z drugiej zaś powolne upaństwowianie misji. Apogeum tego procesu datuje się na czasy wielkich wypraw geograficznych, kiedy to królowie Portugalii i Hiszpanii otrzymali od papieża prawo i obowiązek nawracania ludów na nowo odkrytych ziemiach. Rzeczywistość *misji* nie znajdowała wsparcia w teologii. Średniowieczna scholastyka, powołując się m.in. na autorytet św. Ambrożego, św. Hieronima, Prospera i św. Tomasza z Akwinu uważała, że działalność misyjna została ostatecznie zakończona wraz ze śmiercią Apostołów. Koncentrowano się wówczas bardziej na działalności apologetycznej niż na działalności *misyjnej* w dzisiejszym rozumieniu tego słowa. Siedemnastowieczni misjologowie wyróżniali trzy rodzaje misji: misję wewnętrzną, czyli nawracanie heretyków; misję